नं. ५३२०

सिद्धान्त लक्षणम्
चन्द्र नारायणी
तैलिंग्याम्.

× × × ×

पत्र सं- २८ —— सं. ×

विषय: न्यायवैशेषिकम्

चंद्रनारायणी सिद्धांतसुंदराणम्

त्रैलिंगदेशप्रतिष्याम्

५३२०

5320

F. 28

२.

चंद्रनारायणीसिद्धान्तलदारण २८ — २० — ६५ —

[illegible]

[illegible]

తావచ్ఛేదక
ప్రతియోగితావచ్ఛేదకసంబంధయోర్భేదేనైవ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకభేదేనాపి ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాభేదోపగమే జాతిత్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాయా అపి నానాత్వేన త=
స్యాశ్చిదపి వహ్నిత్వ తదితరోభయనిష్ఠత్వాభావేన సాధనతావచ్ఛేదక [illegible] తదితరోభయనిష్ఠత్వాభావాత్ అప్రసిద్ధేరవకాశకత్వాభావాత్ కింతు సాధనతావచ్ఛేదకనిష్ఠావచ్ఛేదక
తానిరూపితాసత్తేతదితరనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకనిరూపితాయాంతదన్యత్వమేవ తథాచ మహానసీయవహ్న్యభావీయ ప్రతియోగితాయాః సాధనతావచ్ఛేదకనిష్ఠావచ్ఛేదకతా
నిరూపకత్వేన తదితరత్వ మహానసీయత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపకత్వేన లక్షణాఘటకత్వాత్ న వాచ్ఛేదకతాద్వయానిరూపకత్వస్య ప్రతియోగితాయాం నివేశేపి మ
హానసీయవహ్న్యభావమాదాయాన్యాప్తివారణసంభవే తాదృశగురుప్రయాసోనుచిత ఇతి వాచ్యం మహానసీయవహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యత్ర తావతివ్యాప్త్యాపత్తేః తథాహి
మహానసీయవహ్న్యభావప్రతియోగితాయాః అవచ్ఛేదకతాద్వయనిరూపకత్వేన లక్షణాఘటకత్వానుపపత్తేః నను సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకవహ్న్యభావీ
య ప్రతియోగితాయా అపి వహ్నిత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపకత్వేన తదితరసమవాయనిష్ఠసంసర్గతావచ్ఛేదకతానిరూపకత్వేన వ లక్షణాఘటకతయా అత్రై
వివక్షణీయప్రతియోగితాయాం సాధనతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్య నైయధనేంన వ తదితరనిష్ఠావచ్ఛేదకతాయాం సంసర్గతాభిన్నత్వమవశ్యం నివేశనీయం ల
సనధాధూమవాన్ వహ్నేరిత్యాదౌ సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకధూమాభావప్రతియోగితాయా అపి ధూమత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపకత్వేన తదితరసం
యోగనిష్ఠసంసర్గతాఖ్యావచ్ఛేదకతానిరూపకత్వేన లక్షణాఘటకత్వానుపపత్త్యా అతివ్యాప్త్యాపత్తేరితి వాచ్యం తదితరపదేన సంసర్గప్రకారసాధారణసాధనతావచ్ఛేదక

ఆవ్యా ౨

(వహ్నిత్వ)

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః॥ అవిఘ్నమస్తు॥ మహానసీయ వహ్నిర్నాస్తీతి ప్రతీతిసిద్ధాభావమాదాయావ్యాప్తివారణాయ ప్రతియోగితాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకతదితరోభయానవచ్ఛి
న్నత్వం జగదీశేన నివేశితం తథా చ మహానసీయవహ్న్యభావీయప్రతియోగితాయాః సాధ్యతావచ్ఛేదకతదితరమహానసీయత్వైతదుభయానవచ్ఛిన్నత్వాత్ తాదృశప్రతియోగి
తానవచ్ఛిన్నాఘటకేతి ప్రతియోగితాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకానవచ్ఛిన్నత్వనివేశే మహానసీయవహ్న్యభావమాదాయావ్యాప్త్యసంభవేపి ధూమవాన్ వహ్నేరిత్యాదావతివ్యాప్తిః
తథాహి సాధ్యతావచ్ఛేదకానవచ్ఛిన్నఘటాభావీయప్రతియోగితైవ తదనవచ్ఛేదకత్వస్య ధూమత్వే సత్త్వాదేవం చ ప్రతియోగితాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకేతరానవచ్ఛిన్నత్వనివే
(తరఘటితత్వోక్తౌ)
శే వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదౌ ఘటాభావప్రతియోగితాయాః సాధ్యతావచ్ఛేదకమహత్త్వావచ్ఛేదకతయా లక్షణాఘటకత్వేపి తస్య తత్రాసంభవసత్త్వాత్ అతః ప్రతియోగితాయాం
సాధ్యతావచ్ఛేదకతదితరోభయానవచ్ఛిన్నత్వం నివేశితం అధికమిదం సాధ్యతావచ్ఛేదకతదితరోభయానవచ్ఛిన్నత్వం తత్ర సత్తావత్త్వ సాధ్యతావచ్ఛేదకతదితరనిష్ఠా
వచ్ఛేదకతాప్రనిరూపకత్వం తథా సతి మహానసీయవహ్న్యభావీయప్రతియోగితావారకాసన్నదుర్ఘటత్వాపత్తిః తథా సతి మహానసీయవహ్న్యభావీయప్రతియోగితావచ్ఛేద
కతా ~~వచ్ఛేదకతా~~ వహ్నిత్వనిష్ఠానిరవచ్ఛిన్నా సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నా మహానసీయత్వనిష్ఠా మహానసీయత్వత్వావచ్ఛిన్నా స్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నా తథా చ సావచ్ఛిన్నత్వ
నిరవచ్ఛిన్నత్వాదినా సంబంధభేదేన చ భిన్నతయా కాపి తాదృశాభావీయప్రతియోగితావచ్ఛేదకతా ~~వచ్ఛేదకతా~~ అనవచ్ఛిన్నత్వతదితరోభయనిష్ఠా కింతు భాతి ... మదభా
వీయ భూతితావచ్ఛిన్నప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాతదనిరూపకత్వస్య మహానసీయవహ్న్యభావీయప్రతియోగితాయాం సత్త్వాత్ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకతథ శ్లో

యఘటత్వనిష్ఠనిరవచ్ఛిన్నప్రకారతా తదవచ్ఛేదకత్వస్యాప్రసిద్ధస్తదితరాప్రసిద్ధ్యా తావదవస్త్వాత్ యదివ ప్రమెయత్వాదివిశిష్ట సాంధ్యతావచ్ఛేదకస్థలే స్వపదం సాంధ్య
తావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకపరం తథాచ ఘటవానితాస్ కారక జ్ఞానీయ ఘటత్వనిష్ఠనిరవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతానిరూపకప్రకారతా నప్రమెయత్వవిశిష్టావచ్ఛిన్నా కింతు ప్రమెయ
త్వదావనితాస్ కారక జ్ఞానీయ ప్రకారతైవ తదితరఘటవానితాస్ కారక జ్ఞానీయప్రకారతాతదవచ్ఛేదకత్వస్య ఘటత్వే సత్వాత్ తదితరపదేన ఘటత్వం ధర్తుం శక్యతే నతు ఏ
వ తత్సత్వని తే తథా ప్రమెయసాంధ్యతావచ్ఛేదకస్థలే ఘటాభావప్రతియోగితాయా అపి ఘటత్వరూపసాంధ్యతావచ్ఛేదకీభూతప్రమెయనిష్ఠావచ్ఛేదక[illegible]
[illegible] తానిరూపకతయా ప్రమెయత్వవిశిష్టానవచ్ఛిన్నా ఘటవానితాస్ కారక జ్ఞానీయప్రకారతా తదవచ్ఛేదకతాపాదినిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపకతయా
చ నిరుక్తసాంధ్యతావచ్ఛేదకతదితరాభ యావచ్ఛేదకభిన్నాయాః ప్రతియోగితాయాః ప్రమెయసాంధ్యతావచ్ఛేదకస్థలే అప్రసిద్ధ్యా। నాపి ద్వితీయః అవచ్ఛిన్న వత్ప్రమెయసాంధ్య తావచ్ఛేదకతా
తావచ్ఛేదకస్థలే సాంధ్యతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతానిరూపకాసతియా సాంధ్యతావచ్ఛేదకత్వానవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతానిరూపకప్రకారతా[illegible]వచ్ఛేదకని
ష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపికా తదన్యత్వమెవ ప్రతియోగితాయాం నివేశనీయం తథాచ ఘటాభావీయప్రతియోగితాయాః సాంధ్యతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నావ
చ్ఛేదకతా నిరూపకత్వాభావేన తాదృశావచ్ఛేదకతానిరూపకప్రమెయవద్భేదాభావీయప్రతియోగితాభిన్నత్వాత్ ఘటాభావప్రతియోగితాలక్షణఘటకేతి ప్ర
మెయసాంధ్యతావచ్ఛేదకస్థలే నావ్యాప్తిః ఇతి వాచ్యం తథాసతి వహ్నిత్వవత్త్వవాన్ ధూమాదిత్యత్ర మహానసీయవహ్న్యభావమాదాయావ్యాప్తేరాపత్తేః తథాహి

12

తావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకచ్ఛేదవత్త్వస్య న వివక్షితత్వాత్ న చ సమవాయేన ఘటం యోగేన సాధనతా ఘటకత్వాదితరం హేతుః తత్రాప్యాపత్తిః హేతుత్వధితరకనే భూతాంతావయవిని
ఘటే వర్తమానస్య సంయోగిత్వః సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావస్య నిరుక్తసాధనతావచ్ఛేదకతదితరాభ్యామనవచ్ఛిన్నాయాః ప్రతియోగితాయాః సంబం
ధవిధయావచ్ఛేదకత్వస్య సాధనతావచ్ఛేదకీభూతసమవాయరూపధర్మే సత్వాత్ ప్రతియోగితాయాం సాధనతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛేద్యత్వనివేశే తాదృశాభావప్రతియో
గితానవచ్ఛేదకఘటకత్వేతి వ్యాప్తిం సంసర్గతావచ్ఛిన్నతాదృశప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాభావస్య సాధనతావచ్ఛేదకధర్మే వివక్షితమేవ తాదృశాప్యాపత్తివారణసంభవే ప్రతియోగితా
యాం సాధనతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వనివేశనం తథాపి వయస్యత్వాపత్తేః ఇతి చేన్న సంయోగిసమయుక్తకాలికసంబంధేన సాధనత్వం ద్రవ్యత్వాదితరం హేతుః తత్ర
హేతుత్వధితరకనే భూతతత్త్వమియాయాం సంయోగినః సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావస్య సత్వేన తత్ప్రతియోగితాయాః నిరుక్తసాధనతావచ్ఛేదక
తదితరాభ్యామనవచ్ఛిన్నాయాః ధర్మవిధయావచ్ఛేదకత్వస్య సాధనతావచ్ఛేదకీభూతధర్మే సత్వాదవ్యాప్త్యాపత్తేః అథ ప్రతియోగితాయాం సాధనతావచ్ఛేదకసంబం
ధావచ్ఛిన్నత్వనివేశనం నను ప్రమేయవద్ద్రవ్యత్వాదితోఽపి సాధనతావచ్ఛేదకేతరాంశసిద్ధిప్రవేశాప్తివారణాయ స్వావచ్ఛిన్నప్రకారతావచ్ఛేదకత్వం వివక్షితం అత్ర స్వ
పదం సాధనతావచ్ఛేదకపరం నను స్వావచ్ఛిన్నప్రకారతావచ్ఛేదకత్వస్య తదితరపదేన వివక్షితత్వేఽపి కథం ప్రమేయసాధనతావచ్ఛేదకస్య ఘటత్వేఽవ్యాప్తివినిర్దోషః తథాపి సాధనతావ
చ్ఛేదకీభూతప్రమేయత్వావచ్ఛిన్నఘటత్వపటత్వాద్యవచ్ఛిన్నకాలీనప్రకారతాయాః ఘటత్వపటత్వాద్యనేకప్రమే[illegible]వచ్ఛిన్నత్వాత్ కింతు ఘటత్వనిరూపకత్వాన్నవ
ప్రమే

౦ ల (౧౦ ... విశిష్టా నావచ్ఛేదకత్వా

ప్రమేయత్వావచ్ఛిన్నసాధనతావచ్ఛేదకతాసామానాధికరణ్యావచ్ఛేదకత్వసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాక ప్రమేయత్వావచ్ఛిన్న సాధనతావచ్ఛేదకత్వాభావవద్ధర్మానవచ్ఛిన్నత్వే
[illegible]భయోస్సత్త్వేన ఘటత్వనిష్ఠనిరవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాక సాధనతావచ్ఛేదకతావిశిష్టాభావ ఇతి ఘటాభావ ప్రతియోగితాయాం సాధనతావచ్ఛేదకతానిరూపకత్వవిరహేణ ఘ
టాభావేऽలక్ష్యత్వాత్ ఘటత్వాః స్వసామానాధికరణ్యమాత్రేణ సాధనతావచ్ఛేదకతావిశిష్టత్వనివేశే ప్రమేయవదన్యోన్యాభావత్వాదితాదృశసర్వసామాన్యావచ్ఛేదకతానాం ప్రమేయ
త్వావచ్ఛిన్నసాధనతావచ్ఛేదకతాసామానాధికరణ్యసత్త్వేన సాధనతావచ్ఛేదకతావిశిష్టాభావావచ్ఛేదకతావ్యప్రసిద్ధేరతోऽవచ్ఛేదకతాసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకస్వాభావవద్ధర్మా
నవచ్ఛిన్నత్వస్య సంబంధవిధయా నివేశః ఘటత్వవాన్నాస్తీతి ప్రతీతిసిద్ధఘటత్వావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాం అవచ్ఛేదకతాసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాక
ప్రమేయత్వావచ్ఛిన్న సాధనతావచ్ఛేదకత్వాభావవిశిష్టఘటత్వతావచ్ఛిన్నతయా సస్వాభావవద్ధర్మానవచ్ఛిన్నత్వ స్వసామానాధికరణ్యతదుభయసంబంధేన సాధనతావచ్ఛేదక
తావైశిష్ట్యమితి తాదృశోభయసంబంధేన సాధనతావచ్ఛేదకతావిశిష్టాభావీయాః ఘటత్వత్వావచ్ఛిన్నాయా ఏవ ప్రతియోగితాయాః ప్రసిద్ధిః స్వాభావవద్ధర్మానవచ్ఛిన్న
త్వవత్త్వమాత్రేణ సాధనతావచ్ఛేదకతావైశిష్ట్యోక్తౌ విషయితాసంబంధేన ఘటత్వవిశిష్టస్య యత్ర తాదాత్మ్యేన సాధనత్వం ఘటత్వవిశిష్టజ్ఞానే సత్త్వాత్ వా హేతుః తత్ర
హేతుత్వాధికరణే ... తద్ఘట ఇతి ... కారకజ్ఞానే విషయితాసంబంధేన ఘటత్వవిశిష్టం యద్విషయితాసంబంధేన [illegible]టత్వవిశిష్టం యద్ఘట ... లంబనం తద్భే
దసన్నసత్త్వాత్ తద్భేదీయ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకమేవ ఘటత్వం [illegible]ద్భేదీయ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతా విషయితాసంబంధావచ్ఛిన్నా యథా ఘటత్వనిష్ఠా నిరవచ్ఛిన్నా తద్వా
౧౦ సమవాయసంబంధేన పటత్వవిశిష్టవిషయితాసంబంధేన ఘటత్వవిశిష్టజ్ఞానభేదీయ ప్రతియోగితా అవచ్ఛేదకతాసంబంధేన సాధ్యతావచ్ఛేదకతావిశిష్టావచ్ఛేదకతానిరూపికా సతి

౩

3

నిరూపితాః　　　　విశిష్టావచ్ఛేదకతాం

వచ్ఛిన్నత్వనిష్ఠనిరవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతానిరూపకమహానసీయవహ్న్యభావీయప్రతియోగితాయాః సాధనతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతానిరూపకత్వాభావేన తాదృశో

భయధర్మావచ్ఛేదకత్వాదితి న చ విశిష్టసాధనతావచ్ఛేదకస్థలే తాదృశోభయాంశావచ్ఛేదకత్వవిశిష్టప్రతియోగితానిరూపితం యత్తాదృశావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వం తదభావవత్త్వం సా

ధనతావచ్ఛేదకే వివక్షణీయం తథా చ మహానసీయవహ్న్యభావప్రతియోగితాయాః సావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతా సా న వహ్నిత్వనిష్ఠా కింతు మహానసీయవహ్నినిష్ఠైవ తదభావస్య వహ్నిత్వా

సత్త్వావచ్ఛిన్నాపేక్షితేతి వాచ్యం ఏవం సతి రూపత్వస్యాన్యవృత్తి జాతిమద్వృత్తిపృథివీత్వాదితాసదా సత్త్వాసంభవేన రూపత్వస్యాన్యవృత్తిజాతిసాంకర్యరూపత్వరూపాణాం నిర ప్ర

వచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతా సత్త్వే నాన్యస్తత్ర ఖండానసనసంగతాపత్తేరితి చేదత్ర బ్రూమః సాధనతావచ్ఛేదకత్వనిరూపికా సతీ యా తద్విశిష్టాన్యావచ్ఛేదకతానిరూపికా తదన్యత్వ

మేవ తాదృశప్రతియోగితాయాం వివక్షణీయం సాధనతావచ్ఛేదకతావైశిష్ట్యం చ స్వసామానాధికరణ్యావచ్ఛేదకతాసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావవద్ధర్మావచ్ఛిన్నత్వ

ఏతదుభయసంబంధేన ఉభయత్ర స్వపదం సాధనతావచ్ఛేదకపరం తథా చ వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదౌ సాధనతావచ్ఛేదకవిశిష్టాయా వహ్నిత్వనిష్ఠనిరవచ్ఛిన్నప్రతియోగితా సా

వచ్ఛేదకతా తస్యాః వహ్నిత్వనిష్ఠనిరవచ్ఛిన్నసాధనతావచ్ఛేదకతాసామానాధికరణ్యావచ్ఛేదకతాసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకసాధనతావచ్ఛేదకతాభావవిశిష్టధర్మావచ్ఛిన్న

త్వోభయోశ్చ సత్త్వాత్ మహానసీయవహ్న్యభావీయప్రతియోగితాతన్నిష్ఠావచ్ఛేదకతానిరూపికా సతీ తదన్యా యా మహానసీయత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతా తన్నిరూపికేతి మహానసీ

యవహ్న్యభావీయా తత్ర గత్యంతరమితి తథా చాయం నాంతర్భావ్య ప్రమేయవద్వ్యతిరేకాన్వయాదిత్యాదావాఘటాభావీయఘటత్వనిష్ఠనిరవచ్ఛిన్నప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాం

వచ్ఛేదకత్వనిరుక్తావప్యుపనీతె ప్రమేయధూమో నాస్తీతి ప్రతీతిసిద్ధధూమత్వనిష్ఠనిరవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వమాదాయాతివ్యాప్తేః తథా వజ్జాతిమద్ధూమాభావీయప్రతియో
గితావచ్ఛేదకత్వాభావస్య ద్రవ్యత్వజాతౌ సత్వాత్ తదభావమాదాయాతివ్యాప్తేః జాతిమదాత్మద్రవ్యత్వాదితాదాత్మ్యాపత్తేః సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తిత్వవిశిష్టజాతిమాన్
నాస్తీతి ప్రతీతిసిద్ధాభావీయప్రతియోగితాయాః స్వరూపసంబంధేనావచ్ఛేదకతావచ్ఛిన్నత్వేన తదితరద్రవ్యత్వేన భావవచ్ఛిన్నత్వయోః కథం సాధనతావచ్ఛేదకతదితరసంబంధ
యోః సమవచ్ఛిన్నసంప్రతియోగితాం నిరవచ్ఛిన్నత్వనిరూపితసమవాయసంబంధేన సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తిత్వవిశిష్టాయాః జాతేః తాదృశజాతిమదభావస్య
సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తిత్వవిశిష్టవహ్నిత్వవదభావస్యనాయాః ప్రతియోగితాసంవ [illegible] వచ్ఛిన్నేతి జాతిమదభావీయప్రతియోగితామాదాయావ్యాప్తిః దుర్గ
విష్యతీతి వాచ్యం యథా ప్రమేయదండవాన్నాస్తీతి ప్రతీతిసిద్ధసకలదండనిష్ఠదండమాత్రావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వమాత్రమేవావగాహతేన తు ప్రమేయదండత్వావ
చ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాం తరం తథా సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నసమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తిత్వవిశిష్టవాన్నాస్తీతి ప్రతీతిసిద్ధం యత్ సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నసమవా
యసంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తిత్వవిశిష్టావచ్ఛిన్నం వహ్నిత్వద్రవ్యత్వాదినిష్ఠం అవచ్ఛేదకత్వం తదేవ సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తిత్వవిశిష్టవహ్నిత్వవాన్నాస్తీతి ప్రతీతిరప్యవగాహతేన
తు సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తిత్వవిశిష్టవహ్నిత్వత్వేన తదుభయధర్మావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వం తథా చ కథం సాధనతావచ్ఛేదకతదితరోభయధర్మావచ్ఛిన్నేతి చేన్న సమవా
యసంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తిత్వవిశిష్టవహ్నిత్వవద్వాన్ ధూమాదిత్యత్రాతివ్యాప్తేః తాదృశాభావీయప్రతియోగితాయాః సాధనతావచ్ఛేదకతదితరోభయధర్మావచ్ఛిన్నా

ఘటత్వనిష్ఠా

గీతాత్వభయసంబంధేన విశిష్టత్వ[illegible]
ఘటత్వ తద్ధర్మ[illegible] ప్రతియోగి సంబంధానామితి   బుద్ధానాం

ఘటత్వనిష్ఠానిరవచ్ఛిన్నవిషయితాసంబంధేన జ్ఞాతే: స్వరూపతో భానస్వీకారాత్ అత ఏవ ఘట ఇతి జ్ఞానోత్తరం ఘటత్వేన [illegible]స్వరూపతో ఘటత్వప్రకారేణానువ్యవ
సాయ ఇతి జగదీశసంమతం తథా చ ఘటత్వనిష్ఠవిషయితాసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాం అవచ్ఛేదకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకఘట=
త్వనిష్ఠనిరవచ్ఛిన్న సాధనావచ్ఛేదకతాభావవిశిష్టధర్మావచ్ఛిన్నత్వేన ఘటత్వనిష్ఠ నిరవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతా న స్వాభావ[illegible]నవచ్ఛిన్నత్వసంబంధేన సాధనతావచ్ఛేదకతావిశి
ష్టానాం కింతు ఘటత్వత్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వమేవ తదనిరూపకత్వస్య ఉక్తాభావీయ ప్రతియోగితాయాం ప్రత్యేకం సామానాధికరణ్యస్య ప్రవేశ: తథా చ ఘటత్వనిష్ఠ
నిరవచ్ఛిన్నసాధనతావచ్ఛేదకతాసామానాధికరణ్యవిరహాన్నిరుక్తాభావీయసంబంధేన సాధనతావచ్ఛేదకతావిశిష్టానవచ్ఛేదకతానిరూపకత్వస్య ఉక్తాభావీయప్రతియోగితాయా:
సత్వాత్ ద్వయోరవచ్ఛేదకత్వ[illegible] ఘటక ఇతి నావ్యాప్తి: న చ జాతిమద్ద్రవ్యత్వాదితావద్ధర్మాణాం తు సమానాధికరణజాతిమద్ఘటాభావప్రతియోగితస్య యాం నిరవ
చ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాసాపి ఉభయసంబంధేన జాతిమత్వావచ్ఛిన్నసాధనతావచ్ఛేదకతావిశిష్టా తదన్య[illegible] ఘటత్వత్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాయాం అనిరూపకోక్తాభావప్ర
తియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య జాతౌ సత్వాదవ్యాప్తిరితి వాచ్యం [illegible] ఘటత్వనిష్ఠనిరవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వమేవ అవగాహతే న తు జాతిత్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత
త్వాంతరం అత ఏవ ప్రమేయం దండవాన్నాస్తీతి ప్రతీత్యా[illegible] దండత్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వమేవ అవగాహతే న తు ప్రమేయ దండత్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వమితి జగదీ
శసంమతం అత ఏవ [illegible] కల్పతాపి ప్రమేయధూమో నాస్తీతి ప్రతీతిబలాద్గురు[illegible]ధర్మ: అవచ్ఛేదకప్రతియోగితాయా ఇత్యపేత్యనకంబుగ్రీవాది[illegible]న్నాస్తీత్యాద్యధి

౨ దండవాన్నాస్తీతి ప్రతీతివత్ ౨   ౩ యథా జాతిమద్ఘటో నాస్తీతి ప్రతీతి: ఘటో నాస్తీతి ప్రతీతివత్ ౩

షి

షయసంబంధేన సాధనతావచ్ఛేదకతావిశిష్టేతి తాదృశావచ్ఛేదకతానివేశే నాపి నిరవచ్ఛిన్నత్వనివేశవ్యావృత్తిస్సంభవతి ఏవం యత్ర విషయితాసంబంధేన వహ్నిత్వవిశిష్టస్య తాదాత్మ్యేన సాధనతా
వచ్ఛిన్నత్వవిశిష్టవిషయకజ్ఞానత్వం హేతుః తత్రాపి శుద్ధవహ్నిత్వస్య సాధనతావచ్ఛేదకత్వం విషయితాసంబంధేన వహ్నిత్వస్య స్వరూపతః భానాత్ తత్ర హేతుతావచ్ఛేదకఘటకీభూత వ
హ్నివిశిష్టజ్ఞానే విషయితాసంబంధేన వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవిశిష్టస్య ఘటాద్యంశే విషయితాసంబంధేన వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నస్య వహ్నిత్వస్యాపీతి జ్ఞాన ఏవ సత్వాదితి సాధనతావచ్ఛేదకతాతా
దాత్మ్యసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాయా యత్ప్రాద్యవచ్ఛేదః తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య వహ్నిత్వే సత్వాద వ్యాప్తిరతో నిరవచ్ఛిన్నత్వస్య అవచ్ఛేదకతాయాం నివేశః నవ్యవ
చ్ఛేదకతాయాం నిరవచ్ఛిన్నత్వనివేశేపి మహానసీయవహ్నివృత్తిత్వవిశిష్టజాతిమద్వహ్నౌ ధూమ[illegible]దితస్యత్రాతివ్యాప్తిః తత్ర వహ్నిభాగే శిఖామాత్రస్య సత్వలక్షణలక్షణతయా
తాదృశవహ్నిభాగే శిఖామాత్రేపి శుద్ధసాధ్యతావచ్ఛేదకస్యైవ లక్షణఘటకత్వాత్ తత్ర సాధ్యాభావీయప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాం నిరవచ్ఛిన్నత్వవిరహేణాలక్షణఘటకీ
భూతఘటాద్యభావీయప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వస్య సాధనతావచ్ఛేదకే సత్వాత్ యదన్నిష్ఠసావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాసామాన్యం సాధనతావచ్ఛేదకతావచ్ఛిన్నం తన్నిష్ఠసా
వచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతానిరూపకస్య ప్రతియోగితాయాం వివక్షితత్వాత్ తథా వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదౌ మహానసీయవహ్నివృత్తిత్వవిశిష్టజాతిమదభావీయప్రతియోగి
తావచ్ఛేదకతా న లక్షణఘటకత్వం వహ్నిత్వనిష్ఠసావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాసామాన్యం సాధనతావచ్ఛేదకతావచ్ఛిన్నమితి తన్నిష్ఠసావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతానిరూపకత్వస్య
తదభావీయప్రతియోగితాయాం సత్వాత్ తాదృశవహ్నిభాగే తు తాదృశసాధ్యాభావస్య లక్షణఘటకత్వం ఏవం తత్ర వహ్నిత్వనిష్ఠసావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాయాం సాధనతా

5

అత స్వనిరూపకత్వసంభిన్నప్రకృతసాధనతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యనవచ్ఛేదకీభూతధర్మావచ్ఛిన్నపర్యాప్తికావచ్ఛేదకతానిరూపకత్వ ఏతదుభయసంబంధేన అవచ్ఛేదకతావిశిష్టాన్యప్ర-
తియోగితావదనవచ్ఛేదకత్వస్య సాధనతావచ్ఛేదకే వివక్షణీయతయా తథా వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యత్ర మహానసీయవహ్న్యభావప్రతియోగితాయాం వహ్నిత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకత్వనిరూ-
పకత్వమస్తి ఏవం వహ్నిత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకత్వభిన్నాయాం మహానసీయత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతా తన్నిరూపకత్వమప్యస్తి మహానసీయత్వనిష్ఠాయాం మహానసీయవహ్న్యభావప్రతియోగితావ-
చ్ఛేదకతా సా చ మహానసీయవహ్న్యభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకతా తేన న వ్యాసజ్యవృత్తిరితి తత్పర్యాప్త్యనవచ్ఛేదకం మహానసీయత్వవహ్నిత్వనిష్ఠం ద్విత్వం వహ్నిమాన్ ధూమాది-
త్యత్ర సాధనతావచ్ఛేదకతా వ్యాసజ్యవృత్తిః తత్పర్యాప్త్యనవచ్ఛేదకం వహ్నిత్వనిష్ఠమేకత్వం సాధనతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యనవచ్ఛేదకం యద్ద్విత్వం తదవచ్ఛిన్నపర్యాప్తికత్వమపి
మహానసీయత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాయామబాధితం మహానసీయవహ్నివృత్తిత్వవిశిష్టవహ్నిత్వవాన్నాస్తీత్యభావీయప్రతియోగితావచ్ఛేదకతా మహానసీయవహ్నివృత్తి-
త్వవిశిష్టతావచ్ఛిన్నవహ్నిత్వత్రయవన్నత్వసంధారగ్గేనకావచ్ఛేదకతావన్నిరూపకత్వమేవ తాదృశప్రతియోగితాయాం న త్వవచ్ఛేదకత్వద్వయనిరూపకత్వమిత్యస్యోక్తో-
భయసంబంధేన అవచ్ఛేదకతావిశిష్టాన్యత్వమత్ర ప్రకృతమేవేతి తదభావమాదాయాతివ్యాప్తిర్వారణార్థం నిరవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకత్వానివేశనం వస్తుతస్తు పూర్వోక్తసాధనతా-
వచ్ఛేదకతానిరూపితా సతీయా సాధనతావచ్ఛేదకతావిశిష్టాన్యావచ్ఛేదకతా తన్నిరూపితా యా ప్రతియోగితా తదనన్యత్వస్య ప్రతియోగితాయాం నివేశే మహానసీయవహ్ని-
వృత్తిత్వవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నాయా అవచ్ఛేదకతాయాః సత్త్వేఽపి స్వాభావవద్ధర్మ్యనవచ్ఛిన్నత్వవిరహేణ న మహానసీయవహ్నివృత్తిత్వవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నప్రతియోగితావచ్ఛేదకతానిరుక్తో-

త్వదప్రతియోగిన సామానాధికరణ్య ప్రతియోగినవచ్ఛేదకత్వాభావస్య తత్త్వం సాధ్యతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్తిధర్మనిష్ఠ సావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతైవ తాదృశాత్ సాధ్యతావచ్ఛేదకతావ్యాప్తిత్వం చ స్వ
నిష్ఠ సావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాత్వ సంబంధావచ్ఛిన్న వృత్తిత్వేన స్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్న తదభావవద్వృత్తిమాన్ ధూమాదిత్యత్ర తాదృశసంబంధావచ్ఛిన్న వృత్తిత్వే స్వరూ
పసంబంధేన సాధ్యతావచ్ఛేదకతావృత్తిత్వస్యాభావస్య కేవలాన్వయిత్వేన వహ్నిత్వమపి తాదృశాభావవద్భవతి తన్నిష్ఠసావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాయా నిరూపకత్వస్య సమానాధికరణ్య వహ్ని
వృత్తిత్వవిశిష్టవహ్నిత్వవదభావీయప్రతియోగితాయాం సత్త్వేన నావ్యాప్తిః న చైవమపి వహ్నిత్వవద్వహ్నిమాన్ ఇత్యత్ర సమానాధికరణ్య వహ్నివృత్తిత్వవిశిష్ట వహ్నిత్వవదభా
వమాదాయాతివ్యాప్తిః వారణాయ తత్తేనైవ తత్ర స్వనిష్ఠ సావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాత్వ సంబంధేన వహ్నిత్వస్య సాధ్యతావచ్ఛేదకతావృత్తిత్వేన నిరుక్తసాధ్యతావచ్ఛేదకతావ్య
త్తియోర్వ్యధికరణత్వాదితి తన్నిష్ఠసావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతా నిరూపకత్వస్య తదభావప్రతియోగితాయాం సత్త్వాదితి వాచ్యం శుద్ధసాధ్యతావచ్ఛేదకపదేన విశిష్టసాధ్యతావ
చ్ఛేదకవచ్ఛిన్నస్య వివక్షణీయతయా తాదృశ స్థలస్య విశిష్టసాధ్యతావచ్ఛేదకవచ్ఛిన్నత్వాభావాత్ అత్ర యద్రూపేణ సాధ్యతావచ్ఛేదకతా తత్తదితరాంశయోః నవచ్ఛిన్నత్వస్య అ
వచ్ఛేదకతాయాం వివక్షణీయత్వాత్ న తు విశిష్టసాధ్యతావచ్ఛేదకస్థలే తాదృశోభయాన వచ్ఛిన్నత్వస్య వివక్షణేపి వహ్నిత్వవద్వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యత్ర సమానాధికరణ్య వహ్ని
వృత్తిత్వవిశిష్టవహ్నిత్వమదభావమాదాయాతివ్యాప్తివారణాయ తత్తేనైవ తాదృశాభావీయప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాః వహ్నిత్వత్వావచ్ఛిన్నతయా సాధ్యతావచ్ఛేదక
తావచ్ఛేదకతదితరోభయధర్మానవచ్ఛిన్నత్వస్య తత్ర సత్త్వాదితి వాచ్యం తాదృశోభయధర్మానవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాత్వస్య సాధ్యతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకేతరాంశానవచ్ఛిన్నా

౯

6

వచ్ఛేదకతాభిన్నత్వవిశేషణాయత్వదేన వహ్నిత్వస్య ధర్మ్యంశే కస్య తయోరన్యత్వద బోధకఘటితాపదేనిష్ఠాయామవచ్ఛేదకతా యదనిరూపకత్వస్య సాధ్యాభావీయప్రతియోగితాయాం
సత్త్వాదస్య దస్య తివిశేషణకరణాత్ ఘటత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాయా నిరూపకత్వస్య మహానసీయవహ్నివృత్తిత్వవిశిష్టజాతిమదభావీయప్రతియోగితాయాః సత్త్వేఽపి నావ్యాప్తిః వహ్ని
త్వనిష్ఠస్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాం వహ్నిత్వవాన్ నాస్తీతి ప్రసిద్ధాభావీయాయాం మహానసీయవహ్నివృత్తిత్వవిశిష్టవహ్నిత్వవద్వ్యానిత్వస్య సుమతివిధేయతావచ్ఛేదకతా
భిన్నత్వస్య సత్త్వాత్ తన్నిష్ఠస్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాయా నిరూపకత్వస్య మహానసీయవహ్నివృత్తిత్వవిశిష్టవహ్నిత్వవదభావప్రతియోగితాయామసత్త్వాత్ మహానసీయవహ్నివృత్తిత్వవి
శిష్టవహ్నిత్వవద్వ్యక్ ధూమాదిత్యత్రాతివ్యాప్తిరతః సామాన్యపదోపాదానం తథా చ వహ్నిత్వనిష్ఠస్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాసామాన్యాంతర్గతసాధ్యతావచ్ఛేదకతాయాం సాధ్యతా
వచ్ఛేదకతాభిన్నత్వవిశేషణాయత్వదేన వహ్నిత్వస్య ధర్మ్యంశే తస్య తత్ కిం తు ఘటితాపదేత ఏవ తన్నిష్ఠస్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాయా నిరూపకత్వస్య మహానసీయవహ్నివృత్తిత్వవిశిష్టవ
హ్నిత్వవదభావీయప్రతియోగితాయాం సత్త్వాత్ న తత్రాతివ్యాప్తిః వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యత్ర వహ్నిత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాసామాన్యే సాధ్యతావచ్ఛేదకతావచ్ఛిన్నత్వవిరహాత్ =
యత్వదేన వహ్నిత్వస్య ధర్మ్యంశే తస్య తయోర్మహానసీయవహ్నివృత్తిత్వవిశిష్టవహ్నిత్వవదభావమాదాయావ్యాప్తితాదవస్థ్యం అతో ఘటత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాయాం స్వావచ్ఛిన్నత్వ
స్య ప్రవేశః ఘటత్వనిష్ఠస్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకతాభిన్నత్వసత్త్వాత్తన్నిష్ఠావచ్ఛేదకతాయా నిరూపకత్వస్య ఘటాభావీయప్రతియోగితాయామస
త్త్వాత్ ఘటాభావస్య లక్షణాఘటకతయా నుపపత్తేః అతస్తన్నిష్ఠావచ్ఛేదకతాయా నిరూపకత్వమపహాయ తన్నిష్ఠస్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాయా నిరూపకత్వస్య ప్రవేశే నయదస్య

దకతావచ్ఛేదకే తత్కాలానవచ్ఛిన్నతయాం లక్షణాఘటకతయాం సాం సాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటకసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాం ప్రతియోగితాస్వరూపసంబంధేన సాధ్యతావచ్ఛేదకే తదవచ్ఛే
దకత్వాభావసత్వాదవ్యాప్తిః ఏవంచ ధర్మిసాధ్యతావచ్ఛేదకనిష్ఠత్వమపి నోపాదేయం కింతు తత్ర స్వావచ్ఛేదకానవచ్ఛిన్నత్వస్య సమానాధికరణగౌణాన్యతరయా సంబంధేన సాధ్య
తావచ్ఛేదకవిశిష్టాయాం ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతా తదనిరూపకత్వాం ప్రతియోగితాయాం వివక్షణీయం తథావచ్ఛిన్నత్వవదభావ ధూమాదిత్యత్ర మహానసీయవహ్నిత్వవృత్తిత్వవిశిష్టజాతిమ
దభావీయప్రతియోగితాయాం సంయోగావచ్ఛేదకతాయాం అపి సాధ్యతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకవహ్నిత్వత్వావచ్ఛిన్నత్వస్య ఏవం తాదృశసాధ్యతావచ్ఛేదకతాసమానాధికరణగ్రాహ్యత్వస్య సత్వే
న సాధ్యతావిశిష్టజాతిత్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకత్వవతి తదనిరూపకత్వస్య మహానసీయవహ్నివృత్తిత్వవిశిష్టజాతిమదభావీయప్రతియోగితాయామసత్వాత్ న తాదృశాభా
వావచ్ఛిన్నత్వవద్వహ్నిర్ధూమాదిత్యత్ర లక్షణాఘటకత్వమపి భవతి ఏవంచ జాతిమద్వహ్నిఘటకత్వాదిత్యత్ర పటసమవేతత్వవిశిష్టజాతిమదభావీయప్రతియోగితావచ్ఛేదకతా
యాం సాధ్యతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకానవచ్ఛిన్నత్వవిరహేణ తాదృశసామాన్యయ సంబంధేన సాధ్యతావచ్ఛేదకతావిశిష్టాన తాదృశాభావీయప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాకం
తు ఘటాభావీయప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వైవ తదనిరూపకత్వస్య పటసమవేతత్వవిశిష్టజాతిమదభావీయప్రతియోగితాయాం సత్వాత్ తాదృశాభావమాదాయా
వ్యాప్తివారణాయ యద్రూపేణ సాధ్యతావచ్ఛేదకతా తత్తదితరనివేశనమపి సాధుసంగతమితి తాత్పర్యం ఏతస్మాత్ తదురూపత్వస్య నవ్యవృత్తిజాతిమద్వహ్నిరూ
పత్వాదితాదాత్మ్యలాభావత్తితాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాం సాధ్యతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకానవచ్ఛిన్నత్వసాధ్యతావచ్ఛేదకతాసామానాధికరణ్య

వచ్ఛేదకతాయాం తాత్పర్యాత్ తథాప్రయోక్తృ స్మరణే మహానసీయవహ్నివృత్తిత్వవిశిష్టజాతిమత్త్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాయాం వహ్నిత్వ్యత్వాపత్తిరితి చేన్న మహానసీయవహ్నివృత్తిత్వవైశి
ష్ట్యస్యావచ్ఛిన్నతయోః సత్తాద్యభావస్య లక్షణాఘటకతా న చైవం సతి తద్దండిమాన్ తద్దండి సంయోగాదిత ఘటవదభావస్య లక్షణాఘటకతానుపపత్తిః జాతితరస్య స్వ
రూపత్వాభావాన్నాభ్యుపగమేన ఘటనిష్ఠప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాః సాధనతావచ్ఛేదకావచ్ఛేదకేతరానవచ్ఛిన్నత్వాత్ ఘటాభావీయ ఘటనిష్ఠత్వనిష్ఠప్రతియోగితా
వచ్ఛేదకతాయాం సాధనతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకేతరానవచ్ఛిన్నత్వసత్త్వేపి సాధ్యతావచ్ఛేదకతాఘటకసంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నత్వవిరహాత్ తదవచ్ఛేదకతాయా అపి లక్షణా=
ఘటకతాసంభవాదితి వాచ్యం సాధనతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నాయా సాధనతావచ్ఛేదకనిష్ఠధర్మిక తదనవచ్ఛిన్నాయాం అవచ్ఛేదకతాత సావివక్షితత్వాత్ తథా చ ఘట
త్వస్య సాధనతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకతద్దండత్వావచ్ఛిన్నత్వేపి తద్దండవృత్తితాభావాత్ ఘటవదభావీయప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాం లక్షణాఘటత్వోపపత్తిః న చైవ
మపి ప్రమేయవద్వ్యాపకవ్యాప్యత్వాదితాద్వ్యౌ ఘటవదభావీయప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాః సాధనతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకప్రమేయత్వాపత్తిరితి ప్రమేయవృత్తిఘటత్వా
వచ్ఛిన్నతయా ఘటవదభావీయప్రతియోగితాయాం అపి తత్ర లక్షణాఘటకతానుపపత్తిరితి వాచ్యం ఘటవత్త్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకసమవాయేన వహ్నిత్వస్య సాధ్యతావచ్ఛేదకతా
ధూమో హేతుః తత్రావ్యాప్తివారణాయ సాధనతావచ్ఛేదకతాఘటకసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతైవ స్వరూపసంబంధేన హేతుసమానాధికరణాభావస్య ప్రతియోగి
తావచ్ఛేదకతాభావస్య వివక్షణీయతయా సంయోగాదిసంబంధేన ప్రమేయసాధనతావచ్ఛేదకస్థలే ఘటాభావీయాయా నిరవచ్ఛిన్నాయాః ప్రతియోగితాయాః తస్యాః సాధనతావచ్ఛే

వసాధనతావచ్ఛేదకే హేతౌ తు సమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వజ్ఞానం యద్యనుమితౌ హేతుః తదా కుత్రచిద్వహ్నిత్వవదార్ద్రేం కుత్రచిద్వహ్నిమాని

త్యాద్యనుమితేర్నైకత్రాగ్నం నాయాతి ఉభయత్రైవ వహ్నిత్వం ధూమసమానాధికరణాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకమితి జ్ఞానస్య తాదృశత్వాదితి కేవలా

న్వయిగ్రంథే దధితికారైరన్యత్రాపి సంగచ్ఛతే అన్యథా వహ్నిత్వం హేతుసమానాధికరణాభావప్రతియోగితానిరూపితం నిరవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతావ్యభావాభావాదిజ్ఞా

నాద్వహ్నిమానిత్యనుమితిః వహ్నిత్వం హేతుసమానాధికరణాభావప్రతియోగితానిరూపితవహ్నిత్వత్వతద్భిన్నైతదుభయధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితావచ్ఛేదకతావ్యా

భావవదితి జ్ఞానాత్ వహ్నిత్వవద్వానిత్యనుమితిః ఏవం ప్రకారైశ్చైవ తాదృశానుమితౌ బహ్వైలక్షణ్యసంభవాత్తాదృశగ్రంథస్వారస్యేన సంగతత్వాపత్తేః ఇత్యాస్వాద్యః నను

జాతిమద్ఘటత్వాదిత్యత్ర రూపత్వాదిగుణగతజాతేరేవ సాధ్యతావచ్ఛేదకత్వం తు న పటసమవేతత్వవిశిష్టా పటే గుణగతరూపత్వాదిజాతేరభావా

త్ తదభావస్వరూపసంబంధేన పటసమవేతత్వవిశిష్టాయా జాతేః తాదృశజాతిమదభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వస్య రూపత్వాదిజాతౌ సత్వాత్ తథా చ

వ్యాప్తిరితివాచ్యం సామానాధికరణ్యసంబంధేన పటసమవేతత్వవిశిష్టాయా జాతేః తద్వదభావమాదాయావ్యాప్తిదానే తాత్పర్యాత్ సామానాధికరణ్యసం

బంధేన పటసమవేతత్వవైశిష్ట్యస్య గుణత్వజాతౌ సత్వాత్ ఘటపటవృత్తియద్ద్విత్వం తదపటసమవేతత్వవిశిష్టజాతిమద్భవతి తదభావో ఘటే

నాస్తీతి కథం తాదృశాభావమాదాయావ్యాప్తిదానం యద్ఘటే యత్పటే చ ద్విత్వం న జాతం తద్ఘటసమానకాలీనః యస్తత్పటః తత్పటసమవేతవు

౫

8

ఏతదుభయోః సత్త్వేన సాధనతావచ్ఛేదకతావిశిష్టాయాః తాదృశాభావీయనలత్వవిశిష్టావచ్ఛేదకతా తన్నిరూపకత్వస్య నలాభావీయప్రతియోగితాయాం స
త్త్వేన లక్షణాఘటకతయా తాదృశాభావమాదాయ తత్రావ్యాప్తిదానం జగదీశతర్కాలంకారస్య న సంగచ్ఛత ఇత్యస్య సమాధానం వయం వక్ష్యామహే అపరేః
తు అవచ్ఛేదకతాసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకసాధనతావచ్ఛేదకతాభావవిశిష్టాయా సాధ్యత్వప్రత్యక్షావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతానిరూపికాయా ప్రతియోగితాస్త్రైవ
కుక్షిసాధనతావచ్ఛేదకస్యైతద్విశిష్టసాధనతావచ్ఛేదకస్యైవ చ లక్షణాఘటకా తథా వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యత్ర సాధనతావచ్ఛేదకతా నిరవచ్ఛిన్నా సా అవచ్ఛేదకతా
సంబంధేన కుత్రాపి న వర్తత ఇతి అవచ్ఛేదకతాసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకసాధనతావచ్ఛేదకతాభావాశ్రయో మహానసీయవహ్నివృత్తిత్వవైశిష్ట్యేనమపి
భవతి జాతిత్వమపి భవతి తదవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతానిరూపకత్వం మహానసీయవహ్నివృత్తిత్వవిశిష్టజాతిమదభావీయప్రతియోగితాయామితి న తాదృశా
భావమాదాయ శుద్ధసాధనతావచ్ఛేదకస్యైవ అవ్యాప్తిః ఏవం జాతిమద్వాన్ పటత్వాదిత్యత్ర సాధనతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకసంబంధేన జాతిమత్త్వమేవ వర్తతే నతు
పటసమవేతత్వవైశిష్ట్యేన ఇతి అవచ్ఛేదకతాసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకసాధనతావచ్ఛేదకతాభావాశ్రయః పటసమవేతత్వవైశిష్ట్యం తదవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదక
తానిరూపికైవ పటసమవేతత్వవిశిష్టజాతిమదభావీయప్రతియోగితేతి న తదభావమాదాయ తత్రావ్యాప్తిః ఏవం చ శుద్ధసాధనతావచ్ఛేదకస్యైవ అవచ్ఛేదకత్వం ని
రవచ్ఛిన్నమిమివేత్యాదికః పాఠః తైర్నస్వ త్రియతవకనిరుక్తతరణాన్నైవ శుద్ధసాధనతావచ్ఛేదకస్యైవ విశిష్టసాధనతావచ్ఛేదకస్యైవ చావ్యాప్తివారణసంభవాత్ ఏతు

వప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాం తు వైశిష్ట్యానర్గ్రహణావచ్ఛిన్నాయాః సాధనతావచ్ఛేదకే సత్త్వాత్ అవ్యాప్తిః వహ్నిమత్త్వం నిత్యత్వసత్త్వనైకసమవేతత్వం తదపి ఆధేయ
త్వరూపమేవేతి కథం తాదృశప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాః ఆధేయత్వరూపవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నత్వమితి వాచ్యం ఏవమపి నిత్యత్వవిశిష్టావచ్ఛిన్న స్వవిషయతాసంబంధే
నాభావమాదాయావ్యాప్తేర్దుర్వారత్వాత్ ఏవం చ దండిమాన్ దండిసంయోగాదిత్యత్ర హేతుసమానాధికరణతత్తద్దండవిశిష్టాభావీయప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాః తత్త్వదం
డత్వతదుభయావచ్ఛిన్నత్వేపి సాధనతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకాతిరిక్తం యద్వైశిష్ట్యం తదనవచ్ఛిన్నతయా తదభావమాదాయైవ తాదృశస్థలేఽవ్యాప్తిసంభవే యది శుద్ధదండవ్యక్తేర
వచ్ఛేదకత్వావగాహిప్రత్యయాంతరాసత్త్వాదితి గ్రంథస్వారస్యతాపత్తిరితి చింత్యం నను తద్దండవృత్తిత్వవిశిష్టం యద్దండత్వం తద్విశిష్టావచ్ఛిన్నాభావమాదాయ దండిమాన్
దండిసంయోగాదిత్యత్ర సాధనతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకతదితరోభయధర్మానవచ్ఛిన్నత్వస్య తస్యావచ్ఛేదకతాయాం నివేశేఽపి సంభవతి తాదృశాభావీయప్రతియోగితావచ్ఛేదకతా
యాః దండమాత్రనిష్ఠావచ్ఛిన్నత్వాదితి చేన్న యద్ధర్మశుద్ధసాధనతావచ్ఛేదకస్థలే నిరవచ్ఛిన్నత్వమవచ్ఛేదకతాయాం నివిష్టం తథా విశిష్టసాధనతావచ్ఛేదకస్థలే స్వావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాపేనిరూప
కత్వం యది నివేశనే తదా ఉక్తాభావమాదాయ దండిమాన్ దండిసంయోగాదిత్యత్ర అవ్యాప్తిర్న సంభవతి తాదృశాభావీయదండనిష్ఠప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాః త
ద్దండవృత్తిత్వవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నాయా దండనిష్ఠావచ్ఛేదకతాతన్నిరూపితత్వాదత ఆదిపదంగ్రాహ్యాణాం రూపత్వస్యాన్యవృత్తిమద్వర్గరూపాదితాదావవ్యాప్తిర్దగత్త్రయద్యపస్య
వశేనం త్సుప్తా ఖః పర్వతత్వవత్వారత్వాదిత్యత్ర ధర్మవిశిష్టధూమత్వావచ్ఛిన్నాధికరణతావన్త్రిఖరేవధూమవానితి ప్రతీత్యుపపత్త్యా ధూమత్వావచ్ఛిన్నాధికరణతాయాం మా

౬
9

త్తిత్వవిశిష్టజాతిమదభావకూటాదాయాం వ్యాప్తిదానె తాదృశాస్తత్వవిశిష్టకాలీనయోః ఘటపటయోః ద్విత్వం న జాయతె సమవాయతార్కికాయొకేకదాఽవిరహాత్ కేవలపట
మాత్రవృత్తిత్వవిశిష్టజాతిమదభావకూటాదాయాం వ్యాప్తిసిద్ధానె తాదృశాస్తత్వే ఘటపటవృత్తిద్విత్వె పటమాత్రవృత్తిత్వాభావాత్ పటమాత్రవృత్తిత్వవిశిష్టజాతిమత్త్వం న
ద్విత్వె అతో ద్విత్వం తు పటీయరూపాంతావెవ తదభావస్య ఘటె సత్వాత్ న దైత్రమపి ద్విత్వత్వాపత్తి జాతిసాంతాదృశాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకతయా తదభావకూటాదాయా వ్యాప్తి
రితి వాచ్యం జాతిపదస్య అఖండయవ్యాప్యవృత్తిజాతిపరతయా తాదృశసాధనతాస్థలె ఏవ తాదృశాభావకూటాదాయా వ్యాప్తిరితి తాత్పర్యః అపరెతు సాధనతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదక
తదితరోభయధర్మానవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతెత్యస్య సాధనతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకజాతిరిత్యం యద్ద్వైవిధ్యస్య తదనవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాయాం తాత్పర్యం తథా చ వహ్నిమత్త్వవద్వ్యాప్యధూమా
దితస్త్రమతానస్య యవహ్నివృత్తిత్వవిశిష్టజాతిమదభావకూటాదాయా వ్యాప్తిః తాదృశాభావీయప్రతియోగితానవచ్ఛేదకతాయాం వహ్నిత్వత్వాపత్తిరిత్యం యన్మతానస్య యవ
హ్నివృత్తిత్వవైశిష్ట్యం తెనావచ్ఛిన్నత్వాత్ ఏవం చ తద్దండివృక్షే తద్దండిసంయోగాదితస్య ఘటవదభావీయప్రతియోగితావచ్ఛేదక[illegible]యాం సాధనతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకఖండఘ
టత్వేనావచ్ఛిన్నత్వేఽపి వైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నత్వవిరహాత్ తత్ర నావ్యాప్తిః ఏవం చ రూపత్వస్యానవృత్తిజాతిమద్వృక్షరూపత్వాదితస్త్రనీలపీతాభావకూటాదాయా వ్యాప్తిస్సుదృఢ్యై
వ అత్ర యది వైశిష్ట్యమాధేయత్వరూపం తదా వహ్నిమత్త్వావచ్ఛిన్నవిశిష్టస్య యత్ర విషయతాసంబంధెన సాధనతావహ్నిత్వత్వావచ్ఛిన్నవిశిష్టవిషయకజ్ఞానం తథా తు జా
తిమత్త్వావచ్ఛిన్నవిశిష్టవిషయితాసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకోఽభావః తస్య వెంత్వధికరణభూతవహ్నిత్వత్వావచ్ఛిన్నవిశిష్టవిషయకజ్ఞానె సత్వాత్ తాదృశాభా

ఛిన్నత్వస్య అధికరణతాయాం మప్రవేశే వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యత్ర వ్యాప్తిరస్త్యేన వేతి అత ఏవ శబ్దశక్తిప్రకాశికాయామపి రూపత్వావచ్ఛిన్నాధికరణతాయాః అతిరిక్తత్వమ
త్రసంయుదిత అధికృతా తదా రూపత్వేన ఘటీయరూపస్యాధికరణం పట ఇత్యస్యాపి ప్రతీత్యనుపపత్తేః రూపత్వావచ్ఛిన్న ఘటీయ నిరూపితాధికరణతాయా ఏవ పటీయరూప నిరూపిత
తావ్యదిత్యనధికరణతాభేదేన అధికరణతాయాః నానాత్వం స్వీక్రియతే తత్రైవ పౌత్త్వధికరణే ప్రతియోగిన సమానాధికరణత్వ నివేశే గుణకర్మాన్యత్వవిశిష్టసత్తావాన్ జాతేరిత్యత్రా
తివ్యాప్తిర్దేయ యతో గ్రంథకారైః అన్యథా ఘటాభావీయ ప్రతియోగినిరూపితా సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నమేయతావచ్ఛిన్నాధికరణతా తస్యాపి ఏవ గుణాదౌ సత్వాదప్రసి
ద్ధినిబంధన ఏవాతివ్యాప్తిర్నాస్తి కింతు వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యత్ర వ్యాప్తిరేవ స్యాదత నవద్రవ్యం గుణకర్మాన్యత్వవిశిష్టసత్తావదితి ప్రతీతిః ఘటవృత్తిత్వవిశిష్టసత్తాత్వావచ్ఛిన్న
ధికరణతాపయవృత్తిత్వవిశిష్టసత్తాత్వావచ్ఛిన్నాధికరణతాదివిషయకత్వమేవాస్తు అతో గుణకర్మాన్యత్వవిశిష్టసత్తాత్వావచ్ఛిన్నాధికరణతాస్వీకారే నైతివాక్యం తాదృశప్రతీ
తేః ఘటవృత్తిత్వవిశిష్టసత్తాత్వావచ్ఛిన్నాధికరణత్వేన తాదృశాధికరణతావగాహిత్వం ఘటవృత్తిత్వవిశిష్టసత్తాత్వావచ్ఛిన్నాధికరణతాత్వాదేర్నామననుగమాత్ తాదృశప్ర
తీతేరనుగతాకారత్వం న సంభవతి విషయానుగమం వినానుగతాకారప్రత్యయాయోగాదితి దీధితిగ్రంథాత్ ఏవం ఘటవృత్తిత్వవైశిష్ట్యస్యానుపపత్తి దశాయామపి తాదృశప్ర
తీత్యనుపపత్తేః యదనుపపత్తి దశాయాం తాదృశప్రతీతిః తస్యాన్యత్ర దనవగాహిత్వాదితి జగదీశగ్రంథస్మరణాత్ విశిష్టసత్తానిరూపితాధికరణతాత్వేన తాదృశాధికరణత్వే
గుణత్వవిశిష్టసత్తాత్వావచ్ఛిన్నాధికరణతాయా అపి విశిష్టసత్తానిరూపితాధికరణతాత్వేన గుణకర్మాన్యత్వవిశిష్టసత్తావాన్ జాతేరిత్యత్ర ప్రమాణాత్ అనుపపత్తేః గుణాగుణా

నాభావ ఇతి జగదీశగ్రంథః అథాత్ర పర్వతత్వవిశిష్టధూమవానితి ప్రతీతౌ పర్వతత్వవిశిష్టధూమనిరూపితాధికరణతాత్వేనైవ పర్వతత్వవిశిష్టధూమనిరూపితాధికరణతావ
వగాహిత్వమస్తు అధికరణతాయాం పర్వతత్వవైశిష్ట్యేన ధూమత్వఏతదుభయావచ్ఛిన్నత్వమానాభావ ఇతి కథమవశ్యం కల్పప్తౌ ఖ రితి గ్రంథస్సంగచ్ఛత ఇతి చేన్న యత్ర పర్వ
తీవత్వరేకైకో ధూమః తత్రాపి పర్వతత్వవిశిష్టధూమవత్ప్రత్యక్షమితి ప్రతీతాసపత్తేః అతః పర్వతత్వవిశిష్టధూమవత్ప్రత్యక్షమితి శాబ్దప్రతీతౌ మతుబర్థసంబంధి
తావచ్ఛిన్నైకదేశసంబంధిత్వపర్వతత్వవిశిష్టధూమతావచ్ఛిన్నత్వమేవ భాసత ఏవం వధూమవానితి ప్రతీతౌ ధూమనిరూపితాధికరణతాత్వేనైవ ధూమనిరూపితా
ధికరణతావగాహిత్వం ధూమనిరూపితాధికరణతాయాః కస్యాఅపి ధూమవద్భిన్నస్య సత్త్వాదతిప్రసంగాభావాత్ గుణాత్కర్మాన్యత్వవిశిష్టసత్త్వనిరూపితాయాః
గుణత్వవిశిష్టసత్తాతావచ్ఛిన్నాధికరణతాయాం గుణేపి సత్త్వాద్గుణో గుణాత్కర్మాన్యత్వవిశిష్టసత్తావానితి శాబ్దప్రతీతేః ప్రమాపత్తేః అతో గుణాత్కర్మాన్యత్వవిశిష్టసత్తా
తావచ్ఛిన్నాధికరణతావగాహిత్వం తాదృశశాబ్దప్రతీతేరావశ్యకం వక్తవ్యమితి నను పర్వతత్వవైశిష్ట్యేన ధూమత్వఏతదుభయధర్మావచ్ఛిన్నాధికరణతాపి ధూమ
తావచ్ఛిన్నాధికరణతాతోతిరిక్తావచ్ఛేదకతారావచ్ఛిన్నత్వస్య అధికరణతాయాం ప్రవేశే వినిగమనాభావాత్ తావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యనధికరణధర్మావచ్ఛిన్నత్వస్య తాతు తా
వచ్ఛేదకతావ్యాపకతావచ్ఛేదకతాత్వస్య అధికరణతాయాం ప్రవేశేనైవ ప్రవృత్తం గుణాత్కర్మాన్యత్వవిశిష్టసత్త్వాదితస్త్ర అవ్యాప్తివిరహాత్ తథా చ తద్ధర్మవత్త్వమ్ ధూమాది
తస్త్రావ్యాప్తిః పర్వతత్వవిశిష్టధూమాదితి ప్రతీతేః పర్వతత్వవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నత్వేనైవ పర్వతత్వవిశిష్టధూమాధికరణత్వావగాహితా ఏవం చ తేషు తావచ్ఛేదకతారానవ

భావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య ద్రవ్యత్వస్య సత్త్వాదవ్యాప్త్యాపత్తేః ఏవం యత్ర పూర్వవర్తిఘటనిరూపితకాలికసంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తితావిశిష్టతద్ఘటస్య కాలికేన హేతుతా పూర్వవర్తి
ఘటత్వస్య స్వరూపేణ సాధనతా తత్రావ్యాప్తిః తథాహి పూర్వవర్తిఘటనిరూపితకాలికసంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తిత్వవిశిష్టతద్ఘటత్వావచ్ఛిన్నసంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణతా
యాః పూర్వవర్తిఘటేఽస్తీతి చేత్ తద్ఘటానవచ్ఛేదేన తద్ఘటవతి దేశే విరహాత్ పూర్వవర్తిఘటనిరూపితకాలికసంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తితావిశిష్టఘటస్య సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణతా
యా అప్రసిద్ధిరితి చేత్ తథాప్యుక్తకారణాత్ ఏవం చ హేతుతావచ్ఛేదకీభూతకాలికసంబంధేన తద్ఘటస్యాధికరణం యథా పూర్వవర్తిఘటో భవతి తథా పూర్వవర్తిఘటావచ్ఛేదేన తద్ఘటవాన్ యో
దేశః సోఽపి భవతి తన్నిష్ఠసంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణతావచ్ఛేదకత్వస్య కాలికసంబంధావచ్ఛిన్నపూర్వవర్తిఘటవృత్తిత్వవిశిష్టతద్ఘటత్వేఽపి సత్వాత్ తన్నిష్ఠాధికరణతా
వచ్ఛేదకత్వసామాన్యాభావఘటితేఽప్యుభయాభావస్య తత్ర సత్వాత్ సాధ్యాప్రసిద్ధ్యాధికరణీభూత యదవచ్ఛేదేన కాలికసంబంధేన తద్ఘటాధికరణీభూతం యద్భూతలం త
స్యాపి ధర్మత్వం చ తన్నిష్ఠాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వస్య పూర్వవర్తిఘటత్వే విరహాత్ ఏవం సమవాయసంబంధేన రక్తత్వవిశిష్టతద్దండత్వావచ్ఛిన్నాయాః సంయో
గసంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణతాయా అప్రసిద్ధిరితి రక్తతానాశానన్తరక్షణీయవస్తుగతత్వాద్దండవత్త్వేఽపి భూతలే సంయోగేన రక్తత్వవిశిష్టదండవానితి న ప్రతీతేః ఏవం ర
క్తత్వవిశిష్టదండత్వావచ్ఛిన్నకాలికసంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణతాప్రసిద్ధిరితి తద్దండే రక్తతానాశానన్తరక్షణీయసమవాయేన రక్తత్వవిశిష్టదండస్య కాలికేన ప్రతీతేః
ఏవం చ రక్తత్వవిశిష్టదండస్య యత్ర సంయోగేన హేతుతా సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నరక్తత్వవిశిష్టదండత్వప్రకారకప్రమావిశేష్యత్వస్య సాధనతా తత్ర సంయోగేన

౧౧

తర్మాన్యత్వవిశిష్టసత్తావానితిప్రతీతేః ప్రమాత్వాభావప్రసంగశ్చ అన్వయితావచ్ఛేదకవిశిష్టసత్తానిరూపితఅధికరణతాయాః గుణేఽపి సత్త్వాత్ ననుగుణకర్మాన్యత్వవిశిష్టసత్తావాన్ గుణాన్న ఇతి
శాబ్దప్రతీతేః గుణకర్మాన్యత్వవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నాధికరణత్వమేవావగాహతేన త్వధికరణతాయాం సత్తాత్వావచ్ఛిన్నత్వమపి ఏవంచ గుణకర్మాన్యత్వవిశిష్టసత్తాత్వస్యాత్ర యోఽధికరణే భూంత
గుణాన్నిష్ఠాధికరణతానవచ్ఛేదకత్వేఽపి సామాన్యతోఽధికరణతావచ్ఛేదకత్వాభావేన యత్పదేన గుణస్యావిధర్మ్మాంతరేణ తయా ద్రవ్యం గుణకర్మాన్యత్వవిశిష్టసత్తా[illegible]వానాపత్తి
తదవస్థైవేతి చేన్న వాహ్యతావచ్ఛేదకసామాన్యే నిరుక్తోభయాభావస్య వివక్షితత్వాత్ వాహ్యతావచ్ఛేదకతాయాః స్వపరాన్యత్వనిరూపితత్వయా ఏవంచ వాహ్యతావచ్ఛేదకం తద్గత
గుణకర్మాన్యత్వవైశిష్ట్యేన గుణనిష్ఠాధికరణతానవచ్ఛేదకత్వ అధికరణతావచ్ఛేదకత్వోభయ సత్వేఽపి వాహ్యతావచ్ఛేదకసామాన్యే న తాదృశోభయాభావ ఇతి యత్పదేన
గుణస్య ధర్మ్మతః కథనే తయా నానాపత్తిః అత్రేదమవధేయం స్వాశ్రయాధికరణే భూంతయన్నిష్ఠాధికరణతానవచ్ఛేదకమితస్తత్ర అధికరణత్వవాహ్యతావచ్ఛేదకసంబంధేన
తత్రైవ అన్యథా ద్రవ్యం గుణకర్మాన్యత్వవిశిష్టసత్తావాదిత్యత్ర విశిష్టసత్తాత్వావచ్ఛిన్నాధికరణే భూంతం యద్విశిష్టసత్తావానితి జ్ఞానం తన్నిష్ఠాయా విషయతాసంబంధావచ్ఛి
న్నసంబంధితావచ్ఛేదకత్వవిశిష్టసత్తాత్వమస్తి విషయతాసంబంధావచ్ఛిన్నవిశిష్టసత్తాత్వావచ్ఛిన్నసంబంధితాయాః సత్తావానితి జ్ఞానే విరహాత్ విషయితయా విశిష్టసత్తావా
నితి ప్రతీతేః విశిష్టసత్తాత్వావచ్ఛిన్నతాదృశసంబంధావచ్ఛిన్నసంబంధిత్వావగాహిత్వస్యావశ్యకత్వాత్ ఏవంచ గుణకర్మాన్యత్వవిశిష్టసత్తాత్వ అధికరణతావచ్ఛేదకత్వస్యాపి వి
శిష్టసత్తావానిత్యాకారకజ్ఞాననిష్ఠాధికరణతావచ్ఛేదకత్వసామాన్యాభావవిరహాత్ స్వాశ్రయాధికరణే భూంతయత్పదేన తాదృశజ్ఞానస్యాపి ధర్మ్మాంతరేణ తయా తద్జ్ఞాననిష్ఠా

సావచ్ఛిన్నయోరధికరణే భూతలే యత్ర దేశమహాకాలసన ధర్మత్వేన తత్ప్రదతి వ్యాప్తిః నవమహాకాలానాం త్వవిశిష్టఘటత్వేన జన్యత్వవిశిష్టఘటత్వేన తాదృశవిశిష్టప్రసిద్ధిరితి
వాచ్యమహాకాలానాం త్వవిశిష్టకాలికసంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణతాయా అపి మహాకాలాంతర్గ్రంథకృతైవ స్వీకారస్య తాత్ ఏవం యత్ర మహాకాలానాం యౌగికకాలికసంబంధ
న ఘటసన్వాహుతా మహాకాలానాం నత్వసనవ స్వరూపసంబంధేన సంయుక్తతా తత్ర మహాకాలానాం యౌగికకాలికసంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణతానవచ్ఛేదకత్వ విశిష్టమహాకాలని
రూపితకాలికసంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణతావచ్ఛేదకత్వస్యాప్రసిద్ధ్యా అవ్యాప్తిః స్యాదతః ఉభయాభావనివేశః సనుభయాభావాపేక్ష్యా విశిష్టాభావనివేశే లాఘ
వమితి హేతోః విశిష్టాభావాపేక్ష్యా ఉభయాభావనివేశే వాభావ్యుత్పన్నసంధానే కిం ప్రయోజనమితి చేన్న ఉభయత్వమపేక్ష్య బుద్ధివిశేషవిషయత్వమేవ తదుభయ
నిష్ఠం వాచ్యం తథా చ తత్ర తద్వ్యక్తినిష్ఠాధికరణతానవచ్ఛేదకత్వ అధికరణతావచ్ఛేదకత్వ ఏతదుభయవిశేషణయోః ప్రతీతిః తద్విషయతా తద్వ్యవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాప్ర
తియోగికాభావః ఏవం చ మతే భావత్రయమేవ నివేశనీయః అన్యథా గుణానిష్ఠాధికరణతావచ్ఛేదకత్వవిశేషణయోః ప్రతీతిః తద్విషయతా తద్భావసగు
ణకర్మాన్యత్వవిశిష్టసత్తావ్యాప్యసత్త్వాత్ తత్పదే గుణత్వస్యాపి ధారణసంభవేన అవ్యాప్త్యాపత్తేః నన్వత్ర సాధ్యప్రయోజ్యాధికరణే భూతలే యద్వ్యక్తినిష్ఠాధికరణతానవచ్ఛేద
కత్వమవశ్యం అన్యథా ధూమవాన్ వహ్నేరిత్యత్రాప్యవ్యాప్త్యాపత్తిః ఏవం చ తద్రూపవాన్ తత్ర సాధిత్వసత్త్వ సాధ్యప్రయోజ్యాధికరణే భూతలే యద్వ్యక్తిత్వేన ప్రసిద్ధ్యా అవ్యాప్తిః తత్ర
తద్వదితి స్యాన్నివేశే అపి వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదావసంభవాయత్తావదితి తత్రాప్యవ్యాప్తిః సాధ్యప్రయోజ్యాధికరణే భూతలే యద్వ్యక్తిత్వపదేన సత్తాయాం ఘటత్వాధికరణానామేవ

స్వాశ్రయాధికరణీభూతం తద్దండాధికరణం యద్భూతలం రక్తత్వవిశిష్టః సన తు దండః సంయోగేన నాస్తీతి తదపి భవతి తద్భూతలనిష్ఠకాలికసంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణ
తావచ్ఛేదకత్వస్య రక్తత్వవిశిష్టదండత్వే సత్త్వాత్ తద్భూతలనిష్ఠాధికరణతావచ్ఛేదకత్వసామాన్యాభావఘటిత ఉభయాభావో రక్తత్వవిశిష్టదండత్వే నాస్తి తద్భూత
లనిష్ఠాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్న రక్తత్వవిశిష్టదండప్రకారకప్రమావిశేష్యత్వే సత్త్వాత్ స్వాశ్రయవిశిష్టాధికరణతాయాం [illegible]తావ
చ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వనివేశవిశిష్టసత్త్వహానిరితి చేన్న ఘటాకర్ణ్ణాననతాధికరణానిరూపితసమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తితావిశిష్టసత్త్వాత్తావచ్ఛిన్నసమవాయసం
బంధావచ్ఛిన్నాధికరణతాయాం విరహాత్ ఏవం కాలికసంబంధేన తద్ఘటస్యాధికరణం తద్భూతలం తన్నిష్ఠకాలికసంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణతానవచ్ఛేదకత్వస్య పూర్వవత్త్వా
నిరూపితకాలికసంబంధావచ్ఛిన్నవృత్తితావిశిష్టతద్ఘటత్వే సత్త్వాత్ సంయోగేన తద్దండాధికరణీభూత తద్భూతలనిష్ఠసంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణతానవచ్ఛేద
కత్వస్య రక్తత్వవిశిష్టదండత్వే సత్త్వాత్ తాదృశస్థలే ప్రమానాతివ్యాప్తిః ఏవమధికరణతావచ్ఛేదకస్థలే అధికరణతావత్తు తావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నవత్త్వాపి అన్య
థావచ్ఛిన్నమాగ్నిధూమాదితాదౌ ధూమత్వే పర్వతనిష్ఠాధికరణతావచ్ఛేదకత్వవిషయతాసంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణతావచ్ఛేదకత్వం తదుభయోః సత్త్వాదసంభవాపత్తిః ఏ
వం స్వాశ్రయాధికరణీభూత కాలతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణతావచ్ఛేదకత్వాభావవిపత్తౌ గౌజనత్వాత్కాలత్వాదితాదౌ కాలికసంబంధేన కాలత్వాత్తా
మహాకాలాంతర్భావేనాప్యవ్యాప్తిరిగిమహాకాలనిష్ఠకాలికసంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణతానవచ్ఛేదకత్వవిశిష్టకాలికసంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణతావచ్ఛేదకత్వస్యాప్రసిద్ధ్యా

ష్ఠాధికరణతావచ్ఛేదకత్వస్యాప్రసిద్ధత్వాదేతాదృశసంబంధేన ద్రవ్యవత్త్వాప్రసిద్ధిరితి వాచ్యం వృత్త్యనియామకసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావమభ్యుపేత్య హే
తుతావచ్ఛేదకసామాన్యవృత్త్యోర్యత్సంతాభావః తత్ప్రతియోగి యద్ధేతుతావచ్ఛేదకాశ్రయాధికరణం ఇత్యస్య వివక్షితత్వాత్ ప్రతియోగితావత్స్వనిష్ఠాధికరణతా
నవచ్ఛేదకత్వస్వసమానకాలీనాధికరణతావచ్ఛేదకత్వ ఏతదుభయసంబంధావచ్ఛిన్న తథా చ ఏతాదృశసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకద్రవ్యసామాన్యాభావస్య హే
తుతావచ్ఛేదకే సత్త్వాత్ తత్ర హేతుతావచ్ఛేదకసామాన్యవృత్త్యత్యంతాభావప్రతియోగిత్వమస్త్యేవ అధికరణతావచ్ఛేదకవృత్తిచ్ఛేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాభావ
విశిష్టం యద్ధేతుతావచ్ఛేదకాశ్రయాధికరణం తదేవ హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నాధికరణం తేన వివక్షణీయం తాదృశావచ్ఛేదకతాభావస్య హేతుతావచ్ఛేదకత్వవిశిష్ట
స్వనిష్ఠాధికరణతానవచ్ఛేదకత్వసంబంధావచ్ఛిన్న స్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకచ్ఛేదత్వం సంబంధావచ్ఛిన్నాయా అవచ్ఛేదకతా ప్రతియోగిత స్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నప్ర
తియోగితాకః ఏవం చ వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యత్ర హేతుతావచ్ఛేదకత్వవిశిష్టస్వనిష్ఠాధికరణతానవచ్ఛేదకత్వసంబంధేన పర్వతధూమత్వమేవ తద్భేదస్య అధికర
ణతావచ్ఛేదకసామాన్యే సత్త్వాత్ నిరుక్తచ్ఛేదవత్త్వసంబంధావచ్ఛిన్నపర్వతనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకచ్ఛేదో నాధికరణతావచ్ఛేదకే వర్తతే కింతు ధూమత్వమేవ వర్తత ఏవం
వద్ధూమత్వవృత్తిత్వాన్నిరుక్తచ్ఛేదవత్త్వసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకపర్వతవద్భేదః తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకస్వరూపసంబంధేన అధి
కరణతావచ్ఛేదకవృత్తిచ్ఛేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాభావస్య కేవలాన్వయితయా తదభావః పర్వతే ప్రసిద్ధ ఇతి ద్రవ్యం గుణకర్మాన్యత్వవిశిష్టసత్త్వాదిత్యత్ర

తానవచ్ఛేదకత్వస్య సమానకాలీన అధికరణతావచ్ఛేదకత్వ ఏతదుభయసంబంధావచ్ఛిన్నం గ్రాహ్యం అతో న కుత్రాప్యవ్యాప్తిరితి చేన్న స్వనిష్ఠాధికరణతాయాం స్వసమానకాలీ | నాధికరణ 3॥

౧౩

ధర్మత్వం శక్యతే తయోః తత్రత్యసత్త్వనిష్ఠాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాభావత్వాంటస్య అసర్వజన్యం ధూమ్యత్వాదశరవజ్జన్యం స్యాదనుమిత్యనుపపత్తిః నను హేతుతా
వచ్ఛేదకవృత్తి ఖేదప్రతియోగితావచ్ఛేదక హేతుతావచ్ఛేదకాశ్రయాధికరణత్వేన తద్వృత్తి నామ అనుగమః ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వం చ స్వనిష్ఠాధికరణతానవచ్ఛేదకస్వ
13 సమానకాలీనాధికరణతావచ్ఛేదకత్వ ఏతదుభయసంబంధావచ్ఛిన్నం గ్రాహ్యం అతో న కుత్రాప్యతివ్యాప్తిరితి చేన్న స్వనిష్ఠాధికరణతాయాం వ పూర్వోక్తత్ర యత్ర హే
తుతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్య అవశ్యం నివేశనీయతయా యత్ర తత్ పర్వతానుయోగికసంయోగసంబంధేన ధూమస్య హేతుతా తత్ర తత్పర్వతానుయో
గికసంయోగికసంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నతత్పర్వతనిష్ఠాధికరణతానవచ్ఛేదకత్వ తత్పర్వత సమానకాలీన నిరుక్తసంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణతావచ్ఛేదకత్వ ఏతదుభ
యోః కుత్రాప్యప్రసిద్ధ్యా ధూమత్వవృత్తి ఖేదియతాదృశావచ్ఛేదకతాప్రసిద్ధ్యా వ్యాప్తిరితి చేదత్ర కేచిత్ అధికరణతావచ్ఛేదకత్వవ్యాపక ఖేదప్రతియోగితావచ్ఛే
దకీభూత హేతుతావచ్ఛేదకాశ్రయాధికరణమేవ తథావిధ హేతుతావచ్ఛేదకాశ్రయాధికరణం తేన వివక్షితం ఖేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకతా చ హేతుతావచ్ఛేద
కత్వవిశిష్ట స్వనిష్ఠాధికరణతానవచ్ఛేదకత్వ సంబంధావచ్ఛిన్నా గ్రాహ్యా తథా చ వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యత్ర హేతుతావచ్ఛేదకత్వవిశిష్ట స్వనిష్ఠాధికరణతానవచ్ఛేదకత్వసం
బంధేన పర్వతః హేతుతావచ్ఛేదకే వర్తతే న పర్వతస్వ కైశిష్ట్యాధికరణతావచ్ఛేదక ఇతి ఏతాదృశసంబంధేన పర్వతవద్భేదో అధికరణతావచ్ఛేదకసామాన్య ఏవ వర్త
తే తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య పర్వతే సత్త్వాత్ న దైవం గుణకర్మాన్యత్వవిశిష్టసత్త్వాదిత్యత్ర ద్రవ్యమపి ధర్మత్వం కథం శక్యతే హేతుతావచ్ఛేదకత్వవిశిష్టద్రవ్యని

తి ప్రతీతస్య ధూమత్వాదేస్తత్ర ధ్వనత్వే ప్రమాత్రవృత్తిధర్మావచ్ఛేదేన పర్యాప్తిస్వీకారాదితి ధూమత్వపర్యాప్త్యనవచ్ఛేదకే ధూమం తం యత్ర ధ్వనత్వే త్వమాధేయతాసంబంధేన తద్వ్యాపకత =
త్వం పర్వతేఽస్తి ఘటత్వపటత్వోభయత్వస్య పర్యాప్త్యనవచ్ఛేదకం తత్ర ఘటత్వపటత్వోభయత్వమేవ ఆధేయతాసంబంధేన తద్వ్యాపకత్వస్య అప్రసిద్ధ్యా స్వపదేన ఘటత్వ
పటత్వోభయత్వస్య ధర్తుం శక్యతే తయోర్న తత్రాతివ్యాప్తిరితి కేచిత్తన్న ప్రమాప్రకారతావచ్ఛేదకం యద్ధర్మావచ్ఛేదకమితి వక్తవ్యం తథా చ న పూర్వోక్తాతివ్యాప్తిః
న చ ప్రమాత్వం యది యద్ధర్మాశ్రయవృత్తి యద్ధర్మావచ్ఛిన్నప్రకారకత్వం తదా ఘటత్వపటత్వోభయవానితి భ్రమస్యాపి ప్రమాత్వాపత్తిః యదీయ యద్ధర్మావచ్ఛిన్నా-
ధికరణతావతి తద్ధర్మావచ్ఛిన్నప్రకారకత్వం ప్రమాత్వం తథా వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యత్రావ్యాప్తిస్తదవస్థైవేతి వాచ్యం స్వప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రకారతా
నిరూపితత్వ స్వాశ్రయనిష్ఠత్వ ఏతదుభయసంబంధేన అభావవిశిష్టా యా విషయతా తదనిరూపకజ్ఞానత్వమేవ ప్రమాత్వం తథా చ ఘటత్వపటత్వోభయవానితి జ్ఞా-
నీయాభావీయా ఘటః నిష్ఠా విశేష్యతా తస్యాం ఘటత్వపటత్వోభయావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకో యోఽభావస్తదాశ్రయనిష్ఠత్వం ఏవం తదభావప్రతియోగితావచ్ఛేద-
కభూతఘటత్వపటత్వోభయత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపితత్వమపి వర్తత ఇతి భావవిశిష్టా తాదృశవిషయతా తదనిరూపకత్వస్య తత్ర విరహాత్ ప్రమాత్వా-
పత్తిః అభావవత్త్వం వ నిరవచ్ఛిన్నాధేయతాసంబంధేన బోధనేన అవాచ్యవృత్తికపిసంయోగవిశిష్టస్య హేతుతావచ్ఛేదకే కపిసంయోగరూపహేతుతావచ్ఛేదకస్య ప్రమా-
ప్రకారతావచ్ఛేదకత్వోపపత్తిః। న చ తథాపి సంయోగి ఏతద్వృక్షత్వాదిత్యత్ర హేత్వధికరణే కపిసంయోగాభావస్య మూలావచ్ఛేదేన వర్తమానతయా తత్రావ్యాప్తిర్వారణ

౧౮

14

గుణకర్మాన్యత్వవైశిష్ట్యేన హేతుతావచ్ఛేదకత్వవిశిష్టస్య నిష్ఠాధికరణతావచ్ఛేదకత్వసంబంధేన గుణే వర్తత ఇతి హేతుతావచ్ఛేదకత్వవిశిష్టస్య నిష్ఠాధికరణతానవచ్ఛేద
కత్వసంబంధావచ్ఛిన్నగుణనిష్ఠాధికరణతాతావచ్ఛేదకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నగుణనిష్ఠావచ్ఛేదకతాతాకప్రతియోగితాకభేదో వర్తత ఇతి నిరుక్తావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదక
తాకప్రతియోగితాకస్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావాభావో న గుణే వర్తతే కింతు గుణకర్మాన్యత్వవిశిష్టవైశిష్ట్యేన రూపహేతుతావచ్ఛేదకీభూతాధికరణతావ
చ్ఛేదకే హేతుతావచ్ఛేదకత్వవిశిష్టస్య నిష్ఠాధికరణతానవచ్ఛేదకత్వసంబంధేన ద్రవ్యం న వర్తత ఏవం హేతుతావచ్ఛేదకత్వ ఖన్నే గుణకర్మాన్యత్వవైశిష్ట్యేనాపి హేతుతావచ్ఛేదకత్వవిశిష్టస్య నిష్ఠా
ధికరణతావచ్ఛేదకత్వసంబంధేన ద్రవ్యం న వర్తతే నిరుక్తసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకభేదవత్వసంబంధావచ్ఛిన్నద్రవ్యనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకభేదవ
త్తాయా అధికరణతావచ్ఛేదకే విరహాత్ తాదృశావచ్ఛేదకత్వాభావాభావాత్ ద్రవ్యే అవ్యాప్తిరేవ న వైతత్త్వాత్ ద్రవ్యం ఘటత్వపటత్వోభయస్మాదిత్యత్రాతివ్యాప్తిః ఘటత్వపటత్వోభ
యత్వే స్వాశ్రయాధికరణఘటనిష్ఠాధికరణతానవచ్ఛేదకత్వేపి అధికరణతావచ్ఛేదకత్వవిరహాత్ తాదృశోభయత్వే ఘటనిష్ఠాధికరణతానవచ్ఛేదకత్వఘటితతాదృ
శోభయాభావసత్వేన స్వాశ్రయాధికరణీభూతయత్పదేన ఘటస్యాపి ధర్మిత్వం శక్యతయా తన్నిష్ఠాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య ద్రవ్యత్వే విరహాదితి వాచ్యం స్వాశ్ర
యాధికరణీభూతయత్పదేన హేతుతావచ్ఛేదకపర్యాప్త్యనవచ్ఛేదకీభూతయత్కించిద్ధర్మవ్యాపకత్వస్య వివక్షితత్వాత్ వ్యాపకతా చ హేతుతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నాధేయ
తాసంబంధావచ్ఛిన్నగ్రాహ్యా ఏవం చ వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యత్ర ధూమత్వపర్యాప్త్యనవచ్ఛేదకీభూతం యద్ధూమనిష్ఠైకత్వం తత్రవృత్తిత్వస్య ధూమత్వ ఏకస్మిన్నేవ పర్యాప్తిమ

ఉభయాంశాభావస్యవివక్షితత్వాత్తత్రధావత్కపిసంయోగ ఏతద్వృక్షత్వాదిష్వత్రకపిసంయోగాభావనిష్ఠవృత్తినిరూపితవృత్తితాయాం సాధ్యవన్నిరూపితత్వం సావచ్ఛిన్నత్వం వర్తత ఇతి
కపిసంయోగాభావేనలక్షణఘటకత్వసంయోగాభావవాన్ జలసంయోగాభావవాన్ ద్రవ్యత్వాదిత్యాదౌ సంయోగరూపసాధ్యాభావనిష్ఠద్రవ్యనిరూపితవృత్తితాయాం సావ
చ్ఛిన్నత్వసత్వేపి సాధ్యవన్నిరూపితత్వవిరహేణ లక్షణఘటకతయోపపత్తిః కిం చిత్తు అభావాభావస్య అతిరిక్తత్వమతేనాయం గ్రంథః సంయోగాభావవాన్ జలసంయోగాభావ
వాన్ వాసత్వాదిత్యాదౌ సంయోగసామాన్యాభావాభావస్య అతిరిక్తతయా తస్యవృత్తేర్నిరవచ్ఛిన్నవృత్తితత్వమక్షతమేవ ఏవం చ హేతుత్వాధికరణవృత్తితాయాం ద్వైశికవిశేషణతావి
శేషసంబంధావచ్ఛిన్నత్వనివేశేపి నాభావసాధ్యకత్వస్థలే వ్యాప్తిః ఇతి న చ ఘటత్వాభావస్య కాలికసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకేభావే సాధ్యేన ఆకాశత్వాదిహేతౌ తాదా
త్మ్యాధికరణఘటాదావాకాశే ఘటత్వాభావరూపసాధ్యాభావస్య నిరవచ్ఛిన్నస్వరూపసంబంధేన వర్తమానత్వాదతివ్యాప్తిః అతః నిరవచ్ఛిన్నస్వప్రతియోగిమత్వగ్రహావిరహా
ధికరణఘటకసంబంధేన హేత్వధికరణావృత్తిత్వమభావస్య వివక్షణీయం తద్భావ స్వస్వప్రతియోగినివేశాదసర్వజ్ఞఘటజ్ఞానీయత్వాపత్తేస్తాదవస్థ్యమితి వాచ్యం ఆకాశే
ఘటత్వాభావస్య కాలికసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావో నాస్తి ప్రతీత్యనుదయాత్తత్రాపి సాధ్యాభావస్యాతిరిక్తత్వానంగీకారాదితి మతేనాప్యయం గ్రంథ ఇత్యాహుః
యో యదవయతి యో యజ్జాతి సమానాధికరణస్తయోరుభయోర్వృత్తిధర్మావచ్ఛిన్నయత్సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకయావదభావవాన్ సకలతద్ధర్మావచ్ఛిన్నతత్సంబం
ధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావవానితి యో యదవయతి తాన్నదర్థః ఉభయోర్వృత్తిత్వేన సంయుక్తే సంయోగత్వసమానాధికరణగుణత్వాద్యవచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభా

15

ణ్యాం యఅభావే ప్రతియోగ్యసామానాధికరణ్యం నివేశితం యది వహ్నిత్వాధికరణనిరవచ్ఛిన్నవృత్తికత్వనివేశేన అత్రావ్యాప్తిర్వారయితుం శక్యత ఇతి గురుతరప్రతియో
గి సామానాధికరణ్యమభావే నిరర్థకమితాస్ శంక్యమవధాదకేనిరుక్తే స్వస్వప్రతియోగిసామానాధికరణ్యపర్యవసితప్రతియోగిసామానాధికరణ్యస్వస్వత్వాఘటితత్వే
న అసత్వజన్యదూషణేయ తయా సర్వజ్ఞైన అనుమితాస్ ను పపత్తిరితి వహ్నిత్వాధికరణనిరవచ్ఛిన్నవృత్తికత్వఘటితవ్యాప్తిజ్ఞానమేవానుమితికరణమితి యద్యత్ర వృత్తం తదె
వాత్రైస మూంథానమూనత్వాదితన్నానవిఖతం జగదీశేన అత్ర ద్రవ్యే సంయోగసామానాధికరణ్యాభావసత్వేపి సామానాధికరణ్యాభావాదితి మతె సంయోగ ఏతద్వ్యాప్త్రౌ త్వాదిత్యత్ర అవ్యాప్తి
ర్నసంభవతీత్యతః తపిపదం తైస్తైస్తోత్రం ఏవం చ వహ్నిత్వాధికరణనిరవచ్ఛిన్నవృత్తికత్వనివేశే సంయోగసామానాధికరణ్యాభావవాన్ ద్రవ్యత్వాదిత్యత్ర ప్రాచీనమతసిద్ధవ్యభిచారిణ్యా
తివ్యాప్తిః అత్ర సంయోగాభావస్య సంయోగస్వరూపతయా తస్య నిరవచ్ఛిన్నవృత్తికత్వవిరహేణ లక్షణాఘటకత్వాసంభవాత్ నవ్యప్రాచీనమతే సంయోగసామానాధికరణ్యాభావా
భావో న సంయోగస్వరూపః కింతు లాఘవాద్ద్రవ్యత్వస్వరూప ఏవ తద్భావ తస్య వహ్నిత్వాధికరణనిరవచ్ఛిన్నవృత్తికత్వమక్షతమేవేతి వాచ్యం ఏవమపి జలసంయోగాభావవాన్
ద్రవ్యత్వాదిత్యత్ర యాదృశఘటే సర్వావయవావచ్ఛేదేన జలసంయోగో తాదృశఘటావచ్ఛేదేన జలసంయోగాభావస్యాసత్వేన తదా తాదృశద్రవ్యభిచారిణ్యతివ్యాప్తిః
కదాచిదపి యత్ర ద్రవ్యే జలసంయోగో నోత్పన్నస్తత్ర జలసంయోగాభావో నాస్తి తత్ర ప్రతితరనుడయా జలసంయోగస్య ద్రవ్యత్వస్వరూపతాసంభవాత్ జలసంయో
గాసాంప్రత్వేన తంతత్ర దవయవావచ్ఛిన్నవృత్తికత్వేన నిరవచ్ఛిన్నతత్వాదతివ్యాప్తిర్దుర్వారైవేతి వహ్నిత్వాధికరణవృత్తితాయాం సావచ్ఛిన్నత్వసాధన వహ్నిరూపితతత్వ ఏత

గితాసంబంధేన తద్ఘటాభావసంయోగాభావస్య తద్ఘటాధికరణం సమనియతరూపరసద్వయవత్సు ఘటేషు ఘటాభావః తత్ర సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నరూపత్వావ
చ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావవిరహాద్వ్యభిచారాపత్తిరతః అఖండాభావవృత్తిధర్మావచ్ఛిన్నత్వం ప్రతియోగితాయాం నివేశితం ఏవం యద్ఘటే పటే చ సమనియతమే
వ ద్విత్వద్వయం నత్వసమనియతద్విత్వద్వయం తత్ర ద్విత్వాభావయోరైక్యేన తత్ర ద్విత్వాభావో సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాసంబంధేన అ
ఖండాభావవృత్తిః కింతు ద్విత్వాభావాభావ ఏవ తాదృశాభావత్వం తు సన్ సమనియతద్విత్వద్వయవతి ఘటే పటే చ సత్వాత్ తత్రైవ తత్ర ద్విత్వాభావవిరహాత్ వ్య
భిచారావృత్తిరతః ప్రతియోగితాసంబంధేన అఖండాభావవృత్తివిశేషణమభావే పరిత్యక్తం ఖాత్వసముపాదేనయుత్పాదేన కంబుగ్రీవాదిమత్వస్యాపి ధారణా సం
భవాత్ తద్ధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగిత్వాప్రసిద్ధ్యా వ్యాప్తిరతః ఖాత్వపాదానం నవకంబుగ్రీవాదిమత్వస్య ఘటత్వాపేక్షయా గురుత్వేపి కంబుగ్రీవాదిమత్వావచ్ఛి
న్నప్రతియోగితాకాభావప్రసిద్ధిరన్యైవ ఘటాంతరవతి తత్ కంబుగ్రీవాదిమాన్ నాస్తి ప్రతీతేరుదయాత్ ఘటో నాస్తి ప్రతీతేరనుదయాత్ ఘటస్య ప్రతియో
గితావచ్ఛేదకత్వాసంభవాదత ఏవోక్తం గ్రంథకృతా కంబుగ్రీవాదిమత్వం కంబుగ్రీవాదివ్యక్తిరేవ సా చ ప్రత్యేకం తావన్నిష్ఠాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకైవేతి వా
చ్యం తత్పాలద్వయసంయోగరూపకంబుగ్రీవాయోః స్వాశ్రయసమవేతత్వసంబంధేన ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వే కల్పనమపేక్ష్య ఘటనిష్ఠతద్వ్యక్తిత్వస్యైవ స్వరూ
పసంబంధేన అవచ్ఛేదకత్వకల్పనే లాఘవాదితి తత్ కంబుగ్రీవాదిమత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావాప్రసిద్ధ్యా సామాన్యవ్యాప్తేర్ఘటం గోవర్తతే ఏవ అతో భావేతి పదో

౧౬

16

వసన వ్యత్వైసత్వా త్స్వరూపాసిద్ధిరత ఉభయావృత్తి త్వస్వత్వం తద్భావ గుణత్వస్య ఉభయావృత్తిత్వవిరహోన్న తదవచ్ఛిన్నాభావమాదాయ స్వరూపాసిద్ధిః నను ప్రతియోగితా
యాం ఉభయావృత్తిత్వవిశేషణేపి స్వరూపాసిద్ధివారణ సంభవే ప్రతియోగితాయాం ఉభయావృత్తిధర్మావచ్ఛిన్నత్వవిశేషణం విఫలమితి నవ్యస్వరూపసంబంధాత్మికా
యాః ప్రతియోగితాయాః ప్రతానాశ్రయభేదేన భిన్నత్వమతో గుణసామాన్యాభావయ ప్రతియోగితాయాం అపి ఉభయావృత్తిత్వమక్షతమేవేతి తదభావమాదాయ
స్వరూపాసిద్ధిర్దుర్వారైవేతి వాచ్యం ఏవమపి ప్రతియోగితా సంబంధేన ఉభయావృత్తిత్వస్య అభావవిశేషణత్వే గుణసామాన్యాభావీయ గుణసామాన్యాభావప్ర
తియోగితాయాః నానాత్వేపి గుణసామాన్యాభావస్య ప్రతియోగితాసంబంధేన ఉభయావృత్తిత్వవిరహోత్రమాదాయ స్వరూపాసిద్ధ్యనవకాశాత్ నవ తద్ఘటాభావ
స్య ప్రతియోగియధా తద్ఘటో భవతి తథా పూర్వవర్తి ఘటావృత్తి ఘటాభావస్య అభావోపి భవతీతి ప్రతి ప్రతియోగితా సంబంధేన ఉభయావృత్తిత్వం నతస్యాపీతి
వాచ్యం ఏవమపి యత్సంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాసంబంధేనోభయావృత్తిత్వస్య అభావవిశేషణత్వాత్ సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాసంబంధేన త
ద్ఘటాభావస్య పూర్వవర్తి ఘటావృత్తిత్వవిశిష్టస్య భావాభావస్య తాదృశ సంబంధేన ఉభయావృత్తిత్వస్య తద్ఘటాభావాభావే అక్షతత్వాత్ నవయద్ఘటేన సమ
వేతరూపరసయోస్సత్వం తత్ర తద్రూపాభావేన ప్రతియోగితాసంబంధేన ఉభయావృత్తిః కింతు యద్ఘటే పాకాద్రూపం నష్టం నరసో నష్టః తత్ర తద్రూపాభావ
ఏవేతి సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాసంబంధేన ఉభయావృత్తిస్స ఏవాభావః ఏవం చ స్వరూపత్వ సమానాధికరణ సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియో

సాధనతావచ్ఛేదకసంబంధేన సాధ్యస్యతత్రాప్యసత్త్వేపి వ్యభిచారిత్వం సుఘటమేవ స్వత్వం తు పరిశిష్య యత్కమాత్రం అత్రాపి న సంబంధస్యాప్యప్రసిద్ధేః యద్వా యాలాధిక్యస్య
సమానాధికరణ ఉభయాభావవృత్తిధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకయదభావవద్వ్యాప్యో భవతి స తన్నిష్ఠాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకోపి భవతీతి వ్యభిచారః స్వపదం పక్షీ-
భూతధర్మపరం స్వపదగర్భవ్యవహారవిశేష్యత్వేన బోధనాత్ పక్షే హేతుమత్త్వనిర్వాహః ఏవం చ తంబుద్ధ్యామపి స్వసమానాధికరణోభయాభావవృత్తిధర్మావచ్ఛిన్న
ప్రతియోగితాకయావదభావాధికరణానిర్ఘటత్వరూపహేతోః సత్త్వాత్ తస్యాం చ ఘటత్వావచ్ఛిన్నయాం గురుభూతాయాం నిర్ఘటనిష్ఠాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ
సత్త్వాత్ వ్యభిచార ఇతి వస్తుతస్తు యత్పదార్థఘటితసామాన్యవ్యాప్తిస్థలే వ్యాప్తిభంగస్తదేవ వ్యభిచారః అత ఏవ పరామర్శగ్రంథే యజ్జాతీయప్రమాసామగ్రీసమ-
వహితం సత్ యద్వ్యాప్త్యాగ్రాహకప్రమాతావదిదం భవతి తత్తత్ప్రమావిజాతీయప్రమాహేతుర్భవతీతి వ్యాప్తౌ హేతుప్రమాపదానుక్తౌ స్థలే జాతీయసామగ్రీసమవహితత్వ-
త్వవిశిష్టవద్వ్యాప్యగ్రాహకప్రమాత్వాదిదకత్వస్యానవచ్ఛేదసత్త్వేన యత్పదేన స్వేతరపిధారణాసంభవాత్ స్వేతరకిమంశకమతేప్రమాత్వవిరహాణాం యత్పదేన స్వేతరధారణాసంభవాత్
వ్యభిచారోద్ధారణః జగదీశేన అన్యథా తత్రాపి తత్తత్ప్రమాయామప్రసిద్ధ్యసాధ్యాప్రసిద్ధేరేవ వక్తుం యుక్తత్వాత్ యజ్జాతీయజ్ఞానావచ్ఛేదేన సమానాకారకనిశ్చయపూర్వక-
త్వం యజ్జాతీయాన్యయథార్థజ్ఞానస్యైవ మీమాంసకమతే ప్రమాత్వాదితి నస్థలే స్వసమానాకారకనిశ్చయపూర్వకత్వనియమాత్ అత్ర ఉభయావృత్తిత్వం చ స్వప్రతి-
యోగివృత్తిత్వస్య సామానాధికరణ్య ఏతదుభయసంబంధేన భేదవిశిష్టాన్యత్వం స్వపదం భేదపరం అత్ర యో యజ్జాతీసమానాధికరణధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాక=

౧౨

17

పాదానం వస్తుతస్తు తద్ధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావవాన్ ఇత్యత్ర తద్ధర్మనిష్ఠనిరవచ్ఛిన్న అవచ్ఛేదకతాక ప్రతియోగితాకాభావ ఏవ వివక్షణీయః అన్యథా తత్సంయోగవృత్తి
త్వవిశిష్టం యత్సంయోగత్వం తదవచ్ఛిన్నాభావస్య వృత్తేస్సత్త్వవాదిసిద్ధతయా సిద్ధసాధనాపత్తేః ఏవం చ గురుధర్మస్య ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వమతేऽపి కంబుగ్రీవాద్యాః గురుతయా
స్వరూపతోऽభావేన తద్ధర్మనిష్ఠనిరవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకప్రతియోగితాకాభావాప్రసిద్ధ్యా సాధ్యసామాన్యస్య వ్యాప్తిభంగ ఏవ ఇత్యాశంక్య తేన జాతిపదోపాదానం అత్ర గురుధర్మస్య ప్ర
తియోగితావచ్ఛేదకత్వానంగీకారేऽపి వృత్త్యనియామకసంబంధస్య ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వమతే విషయితాసంబంధావచ్ఛిన్నకంబుగ్రీవాదిమత్త్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితా
కాభావప్రసిద్ధిరస్త్యేవ ఘట ఇత్యాకారక ఘటత్వప్రకారకజ్ఞానే విషయితయా కంబుగ్రీవాదిమాన్ నాస్తీతి ప్రతీతేరుదయాత్ విషయితయా ఘటో నాస్తీతి ప్రతీతేరనుద
యాచ్చ కంబుగ్రీవాదిమత్త్వస్య ఘటత్వాపేక్షయా గురుత్వేऽపి విషయితయా కంబుగ్రీవాదిమాన్ నాస్తీతి ప్రతీతిసిద్ధాభావస్య ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వమవశ్యం స్వీకార్యత్వా
దతస్తత్సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావనివేశ ఏవ జాతిపదస్య వ్యావృత్తిస్సంభవతి అతః ప్రాగుక్తస్యాపి తస్య సంబంధవిశేషస్య వృత్త్యనంతరం వ్యావృత్తిర్దత్రానను
కంబుగ్రీవాదిమత్త్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావాప్రసిద్ధ్యా సాధ్యాప్రసిద్ధిరేవ సంభవతి కుతో వ్యభిచార ఇతి చేన్న యోంయుక్తిసమానాధికరణోభయావృత్తిధర్మా
వచ్ఛిన్న యత్సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావవాన్ యస్స తద్వచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావవత్త్వసంబంధేన తద్ధర్మవానితి సామాన్యవ్యాప్తేర్వాచ్యత్వమితి నిష్కర్షః ఘటదేశే సత్త్వావచ్ఛి
న్నప్రతియోగితాకాభావవత్త్వసంబంధేన కంబుగ్రీవాద్యభావాత్ వ్యభిచార ఇతి తాత్పర్యాత్ సంయోగేన రూపవత్సాధ్యకస్థలే పృథివీత్వం యద్యావ్యభిచారి తదాత్రాపి

శిత్వతవవిశేషణమపిదా●తవ్యం అన్యథా ఘటసాక్షాత్కారే హేతోః స్వత్వేన వ్యభిచారాపత్తిః అత్ర హేతౌ సామాన్యవత్వే సతీత్యస్యానుక్తౌ ఘటసాక్షాత్కారే ఘటంనైవ్యభిచా
రః అతస్సామాన్యవత్వోపాదానం ఘటాదియరూపే సామాన్యవత్వస్య ఏవం వక్ష్యమాణేంద్రియగ్రాహ్యత్వస్య చ సత్వాత్ తత్ర చ నిత్యత్వాభావాద్వ్యభిచారః అతః విశేష
గుణాంతరాసమానాధికరణేతి మనస్త్రియాంయాం సామాన్యవత్వస్య విశేషగుణాంతరాసామానాధికరణ్యస్య చ సత్వాత్ తత్ర నిత్యత్వాభావేన వ్యభిచారః అ
తః బహిరింద్రియగ్రాహ్యత్వే సతీతి అత్ర ఇంద్రియే బహిస్త్వమపాసవర్త్తం నను విశేషపదస్య అంతరపదస్య చానుక్తౌ సామాన్యవత్వే సతి గుణసామానాధికర
ణ్యేన సతి బహిరింద్రియగ్రాహ్యత్వరూపహేతోరప్రసిద్ధిరేవేతి కథం విశేషపదాంతరపదయోరనుక్తౌ స్వరూపాసిద్ధిః హేతుప్రసిద్ధిస్థల ఏవ పక్షేతరసత్వే గ్రం
థకారిణి స్వరూపాసిద్ధికథనాత్ ఇతి చేన్న మీమాంసకమతే కాలస్య షడింద్రియవేద్యత్వేన కాలస్యాపి బహిరింద్రియగ్రాహ్యత్వాత్ తస్య తస్య చావృత్తిత్వే
న గుణసామానాధికరణ్యస్య చ ప్రసంగతయా సామాన్యవత్వస్య చ సత్వాత్ తత్రైవ హేతోః ప్రసిద్ధిసంభవాత్ ఏవం చ హేతోః పక్షమాత్రవృత్తిత్వే దృష్టాంతాభా
వాత్ తథమేతాదృశహేతౌ అసానిత్యతాపనుమానమిత్యాశంకాపి నిరస్తా మహాకాలస్యైవ మీమాంసకమతే దృష్టాంతత్వసంభవాత్ క్వచిత్తు ప్రకేశబ్దాని
త్యః సామాన్యవత్వే సతి విశేషగుణాంతరాసమానాధికరణ●ఏకమాత్రవృత్తిగుణత్వాదిత్యపి పాఠః తన్మతే సామాన్యవత్వే సతీత్యస్యావర్త్తం ఏకమాత్ర
వృత్తిగుణ●త్వస్య ఘటాదిరూపే సత్వాత్ తత్ర చ నిత్యత్వాభావాద్వ్యభిచారః అతో విశేషగుణాంతరాసమానాధికరణేతి విశేషగుణాంతరాసామా

యావదభావవాన్ సత్తద్ధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావవానితి సామాన్యవ్యాప్తేర్వ్యభిచారో నాస్తి తాదృశహేతుమతి గుణాదౌ సంయోగసామాన్యాభావస్య సత్త్వాత్ ఏవం
వయదానల[illegible]మత్త్వం నలధూమత్వసమానాధికరణవహ్నిమన్నిష్ఠతావచ్ఛేదకీభూతధూమత్వఘటితతయా న హేతుతావచ్ఛేదకం తదా సంయోగత్వసమానాధిక
రణోభయాన్యవృత్తిధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావవత్త్వమపి సంయోగత్వసమానాధికరణధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకయావదభావత్వరూపసాధ్యవ్యా
ప్యతావచ్ఛేదకఘటితతయా న హేతుతావచ్ఛేదకం భవితుమర్హతీత్యసమానాధికరణసాధ్యవ్యాప్యతావచ్ఛేదకధర్మాంతరాఘటితత్వేనైవ హేతుతావచ్ఛేదకత్వాదితి నిరుక్తరూ
పస్య హేతుత్వం న సంభవతి అతః పక్షవృత్తితావచ్ఛేదకం సత్ స్వసమానాధికరణం యత్సాధనవ్యాప్యతావచ్ఛేదకధర్మాంతరం తదఘటితధర్మత్వేనైవ తత్పక్షకతత్సాధన
కస్థలే హేతుతావచ్ఛేదకత్వమితి ఉభయాన్యవృత్తిత్వఘటితనిరుక్తరూపస్య వృత్తిరూపపక్షవృత్తితావచ్ఛేదకత్వాభావాత్ ఉభయాన్యవృత్తిత్వఘటితనిరుక్తరూపస్య
తద్ఘటితత్వేపి న హేతుతావచ్ఛేదకత్వహానిః ఇతి పక్షధరమిశ్రాదిభావమవలంబ్య స్వరూపాసిద్ధివారకతయా విశేషణస్య సార్థకత్వముక్తం కృతం జగదీశతర్కాలంకా
రభట్టాచార్యేణ అత ఏవ శబ్దమణౌ నాలౌకికశబ్దానిత్యత్వసాధనమానస్య సతి విశేషణానాం తదా సమానాధికరణబహిరింద్రియగ్రాహ్యత్వాదిత్యత్ర విశేషపద
స్యాంతరపదస్యైవ స్వరూపాసిద్ధివారకతయా మిశ్రైః సార్థకత్వం సమర్థితం తంత్రత్ర శబ్దానిత్యత్వసాధ్యమీమాంసకానాం త్రైవర్ణికోచ్చరితశబ్దస్యానిత్యత్వ
స్వీకారాత్ శబ్దత్వసామానాధికరణ్యేనానిత్యత్వసాధనస్య తేషాముద్దేశ్యతయా ధ్వన్యాత్మకశబ్దస్య తస్మాతే నిత్యత్వేపి న బాధావకాశః ఏవం చ హేతౌ ధ్వని

తేషాం చ నిత్యవృత్తిః తయోః నిత్యత్వేన అనిత్యరూపసాస్నసత్త్వాద్వ్యభిచార ఇతి వాచ్యం ద్వీంద్రియగ్రాహ్యతానవచ్ఛేదకబహిరింద్రియగ్రాహ్యతావచ్ఛేదకజాతిమత్త్వస్య తత్ర తో
వివక్షితత్వాత్ గుణత్వ ఏకత్వ తదభావాంతే చక్షుర్ఘ్రాణగ్రాహ్యతావచ్ఛేదకత్వస్యైవ త్వగింద్రియగ్రాహ్యతావచ్ఛేదకత్వస్యాపి సత్త్వాపత్త్యా ద్వీంద్రియగ్రాహ్యతానవచ్ఛేదకత్వం రూపభిన్న
రూపత్వభిన్నవత్సు తేషాం గుణసత్త్వాత్ త్వగింద్రియగ్రాహ్యత్వనియమాత్ సద్వీంద్రియగ్రాహ్యతానవచ్ఛేదకత్వం యది స్వజనకతాకేకత్ర త్వచ్యవిషయత్వసంబంధేనేంద్రియజనకత్ర
తన్మాత్రవిషయత్వ ఏతదుభయసంబంధేన ఇంద్రియవిశిష్టాన్యత్వం తదా రూపత్వస్యాపి చక్షురింద్రియగ్రాహ్యతయా ఏతాదృశోభయసంబంధేనేంద్రియవిశిష్టాన్యత్వ
మితి తద్భిన్నత్వమాదాయ జలీయపరమాణురూపే వ్యభిచారాభావాత్ విశేషగుణాంతరాసామానాధికరణ్యం వ్యర్థమేవేతి వాచ్యం త్వగింద్రియగ్రాహ్యతానవచ్ఛేద
కబహిరింద్రియగ్రాహ్యతావచ్ఛేదకధర్మవత్త్వస్య హేతుతాయాం వస్తుతస్తు అవయవగ్రంథేకత్వాన్నిత్యసామాన్యవత్త్వే సతి బాహ్యైకకరణకప్రత్యక్షత్వాదిత్యేవమగ్రే కృత్యా
క్తం తత్రైవ సిద్ధసాధనవారణాయ ధ్వనిభిన్నేత్యుక్తైనైవ పక్షత్వం అత్ర ఘటీయరూపాదౌ దృష్టాంతత్వమపి సంభవతీత్యాహ నిత్యేతి విశేషగుణాంతరాసామానాధికర
ణ్యేన సతి త్వగింద్రియగ్రాహ్యతానవచ్ఛేదకబహిరింద్రియగ్రాహ్యతావచ్ఛేదకజాతిమత్త్వాదిత్యుక్తౌ ఘటీయరూపే భిన్నవిశేషగుణసామానాధికరణ్యవిరహా
ద్ఘటీయరూపే దృష్టాంతత్వం న సంభవతీత్యత నిత్యేత్యుపపత్తేరేవ తాదృశహేతునా వ్యభిచార ఏవాతః నను ఉభయత్రాపి సమానాధికరణోభయావృత్తిధర్మావచ్ఛిన్న
యత్సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకయావదభావవాన్ సత్ తత్తత్సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకయావదభావవానితి సామాన్యవ్యాప్త్యా యావత్త్వం యద్యపి

౧౯ 19

నాధికరణ్యేనగగనకాలవృత్తిద్విత్వేకాలాదిష్వవృత్తిద్విత్వేచసత్వాద్వ్యభిచారవారణాయఏకమాత్రవృత్తిత్వోపాదానం ఏతన్మతేకాలనిష్ఠఏకత్వాదిశానిష్ఠఏకత్వస్యచద్వ్య
ష్ఠాంతత్వం అత్రసమవాయేనానిష్ఠపరత్వాపరత్వమనోనిష్ఠవేగాఖ్యసంస్కారావవిశేషగుణాంతరా సామానాధికరణ్యస్యఏకమాత్రవృత్తిగుణత్వస్యచసత్వాద్వ్యభిచారవారణాయమనో
భిన్నవృత్తిత్వేసతీత్యపిమహావిశేషణం దాతవ్యమిత్యవధేయం శబ్దేనిత్యత్వవాదినయోర్యుక్తమతేతుసామాన్యవత్వేసతీత్యనుక్త్వారూపత్వవ్యభిచారః బహిరింద్రియ
గ్రాహ్యత్వేసతీత్యనుక్తౌ ఆత్మనివ్యభిచారః ఏతన్మతేతుబహిఃపదస్య ఆత్మనివ్యభిచారవారణాయ సంభవతి నచశబ్దో నిత్యసామాన్యవత్వేసతిబహిరింద్రియగ్రాహ్య
త్వాదిత్యస్యైవవిశేషగుణాంతరా సామానాధికరణ్యేనేతివ్యర్థమితివాచ్యం శబ్దత్వసామానాధికరణ్యేననిత్యత్వవాదిమీమాంసకమతనిరాకరణాయ శబ్దత్వావచ్ఛె
దేనానిత్యత్వసాధకమేవనైయాయికానామభిప్రేతం ఏవంచావచ్ఛేదావచ్ఛేదేనసాధ్యసిద్ధేరుద్దేశ్యత్వం యాంపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛేదేనహేతుమత్వమపేక్షితం ఏవంచయ
సనిశబ్దేసత్వతదావిదపిప్రత్యక్షత్వం సంభావితం తచ్చశబ్దేబహిరింద్రియజనకతాకతప్రత్యక్షవిషయత్వరూపహేతోరభావాద్బహిరింద్రియగ్రాహ్యతావచ్ఛేదకజాతిమత్వమ
వశబ్దత్వావచ్ఛేదేనహేతుమత్వేనిర్వాహాయ ఉపాత్తవ్యం తథాచబహిరింద్రియగ్రాహ్యతావచ్ఛేదకం యద్రూపత్వం తస్యజాతియోగకత్వం గురురూపేపిసత్వాత్ అత్రచనిత్య
త్వరూపసాధ్యస్యసత్వాత్ వ్యభిచారః అతోవిశేషగుణాంతరాసామానాధికరణ్యోపాదానం నచబహిరింద్రియగ్రాహ్యతావచ్ఛేదకం గుణత్వమేవతత్వం సంభవతి తద్ఘ
ట్ఠవత్వస్యగగనాదిష్వపిలమనోనిష్ఠఏకత్వేసత్వాత్ తత్రచశబ్దభిన్నవిశేషగుణాసామానాధికరణ్యరూపవిశేషగుణాంతరాసామానాధికరణ్యస్యచసత్వాత్

పయుఘటాభావవిషయకబుద్ధౌ ఘటాకారగాంశసంభవతీతి తాదృశవిరోధమాదాయ నవ్యనఖాకార ఇతి వాచ్యం ఏవం సత్యుభయాభావవృత్తిదలవైయర్థ్యాపత్తేః గుణసామాన్యాభా
వవిషయకత్వసత్త్వావచ్ఛిన్నాభావవిషయకత్వోభయవిషయతాభావప్రతియోగిత్వవాచ్యత్వస్య సంయోగసత్త్వేపి తద్బుద్ధిం విశేషవిషయకత్వావచ్ఛిన్నాధికరణతా
యాః వృత్తేః సత్త్వాత్ స్వపదేన తద్బుద్ధేర్ధారకగాం సంభవాత్ సంయోగయోర్యావద్విశేషాభావవిషయకబుద్ధేరేవ ఘలతకరః స్వపదేన ధర్తత్వస్య తయోః స్వరూ
పాసిద్ధేన నవత్తాంశాదితి చేన్నయః స్వవృత్తిత్వ వృత్తియద్ధర్మసమానాధికరణోభయాంవృత్తిధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావత్వేన సూక్ష్మేం భవతి సద్ధర్మావచ్ఛిన్నప్ర
తియోగితాకాభావవాన్ భవతీతి వాచ్యం ప్రతాత్పర్యం తథా చ యద్ధర్మతెఘటయోఘటయోర్వర్తతే తద్ధర్మతలావృత్తి ప్రత్యేకాభావాభావాత్ తదవృత్తిర్ ఘటత్వ
సమానాధికరణోభయావృత్తిధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావవత్త్వం భవతీతి న స్వపదేన ఘటవద్ధర్మతలస్వధారణం సంభవతి కింతు నిర్ఘటదేశస్యైవ తద్ధా
రావృత్తిత్వస్య కుత్రాపి ఘటవిశేషాభావే సత్త్వాత్ తద్వృత్తియర్గస్య దేశనిష్ఠ తద్భూనత్త్రేతాహాభావస్య దవృత్తిత్వస్య ఘటత్వసమానాధికరణోభయావృత్తిధర్మావచ్ఛి
న్నప్రతియోగితాకాభావత్వే సత్త్వాత్ తద్దోషైవ ఘటత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావస్య చ సత్త్వాన్న సఖాకారః ఏవంచ వృత్త్యా వృత్తియోర్గుణసామాన్యాభా
వస్య దవృత్తిత్వస్య సంయోగత్వసమానాధికరణధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావత్వేవిరహాత్ స్వపదేన వృత్తేః సన్ధారణసంభవాత్ స్వరూపాసిద్ధిరతఉభయాం
వృత్తిదలం సార్థకం యద్వా తియోయదయోర్నాం యద్ధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితావనాం యావతాంప్రతేనతావచ్ఛిన్నాభావవానియదర్థః తేన పూర్వవత్తద్భాఉభయావృ

౨౦

20

క్షాబుద్ధివిశేషవిషయత్వం తదాపేక్షాబుద్ధివిశేషవిషయత్వసానననుగతతయోః అపేక్షాబుద్ధివిశేషపదేన ఘటయోః యయోర్ద్విత్వవిశేషాభావవిషయకాపేక్షాబుద్ధిధార
కౌ సంయోగయోః యయోర్ద్విత్వవిశేషాభావవత్వరూపవాహోరసంగ్రహాః సంయోగయోః యయోర్ద్విత్వవిశేషాభావవిషయకాపేక్షాబుద్ధిధారకౌ తు ఘటయోః యయోర్ద్విత్వవిశేషాభా
వరూపాదాయ న దృష్టాంతత్వం సంభవతి నవయోర్యత్త్వాతి సమానాధికరణయోః ఘయోర్వృత్తిధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకయోర్ద్విత్వబుద్ధివిశేషవిషయతావచ్ఛిన్నాభా
వవాన్ సత్తాద్విత్వబుద్ధివిషయో భూతాభావప్రతియోగివృత్తిధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకయోర్ద్విత్వబుద్ధివిశేషవిషయతావచ్ఛిన్నాభావవాన్ సత్తాద్విత్వబుద్ధివిషయో భూ
తాభావప్రతియోగివృత్తితద్ధర్మావచ్ఛిన్నాభావవానితి యత్వతత్వేన బోధనివేశనసామానసవాన్త్రిత్వవాన్ తథావత్వవిత్వదోష్యుధపదేన ఘటయోః యయోర్ద్విత్వవిశేషాభావవిష
యత్వబోధసనత్వవిశిష్టసంయోగయోః యయోర్ద్విత్వవిశేషాభావవిషత్వబోధసనధారకాసంభవాత్ న దృష్టాంతతాసిద్ధిర్న వా ప్రత్యక్షతాసిద్ధిరితి వాచ్యం యద్బుద్ధిపదేన ఘటయో
యయోర్ద్విత్వవిశేషాభావాంతర్గతత్వతిపయో భావవిషయత్వబోధసాధ్యపిదర్శ్యంశత్వతయోః తద్బుద్ధివిశేషవిషయతావచ్ఛిన్నాధికరణతావతి ఘటాంతరాధికరణకౌ తద్బుద్ధి
విశేషవిషయాభావప్రతియోగివృత్తిఘటత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావసానసత్వావృన్నచ్ఛివారాపత్తేః నవయోః స్వవిషయో భూత అభావప్రతియోగిత్వవాన్ ష
యత్వక్షిత్వయద్బుద్ధివిషయతావచ్ఛిన్నాధికరణవాన్ స తద్బుద్ధివిషయో భూతాభావప్రతియోగివృత్తిధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావవానితి సామానసవాన్త్రివర్గ
త్రివాచ్య తథా వ ఘటయోః యయోర్ద్విత్వవిశేషాభావాంతర్గతత్వతిపయో భావవిషయత్వబుద్ధివిషయప్రతియోగితాభావవతి ఘటాంతరే ఘటత్వసత్వత్రమానతయోః స్వపదేన త్వతి

వచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావస్య కేవలాన్వయితయా వనధికరణ సంయోగాదిసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకరూపాభావవత్వస్య సత్త్వాత్ ప్రసిద్ధిః యద్వా యద్ధర్మావచ్ఛిన్నప్ర
తియోగితావిశిష్టో యో భవతి సత్ ధర్మావచ్ఛిన్నాభావవాన్ భవతి ప్రతియోగితా వైశిష్ట్యేనం చ సత్వావచ్ఛిన్నాభావవత్వస్య విశిష్టప్రతియోగితావచ్ఛిన్నాభావవత్త్వ ఏతదుభయ
సంబంధేన సంబంధఘటక వైశిష్ట్యేనం చ స్వప్రయోజకావచ్ఛేదకతానవచ్ఛిన్నవృత్తికనిష్ఠత్వ స్వావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వ ఏతదుభయసంబంధేన తద్ధావ సంయోగత్వావచ్ఛిన్నాయాం మూ
లావచ్ఛిన్నవృత్తికనిష్ఠప్రతియోగితా తదవచ్ఛిన్నాభావో వృక్షే అగ్రావచ్ఛేదేన వర్తత ఏవం తాదృశోభయసంబంధేన మూలావచ్ఛిన్నసంయోగనిష్ఠప్రతియోగితావి
శిష్టాయాం మూలావచ్ఛిన్నవృత్తికసంయోగనిష్ఠా ప్రతియోగితా తదవచ్ఛిన్నాభావశ్చ మూలావచ్ఛేదేన వర్తత ఇతి నిరుక్తోభయసంబంధేన సంయోగత్వావచ్ఛిన్నప్ర
తియోగితావిశిష్టత్వం వృక్షే అస్త్యేవ నను సంయోగవృత్తిత్వ ఏతదుభయాభావీయా యా ప్రతియోగితా వృత్తిత్వ నిష్ఠా సాపి సంయోగత్వావచ్ఛిన్నా సంయోగ
వృత్తిత్వోభయం నాస్తి ప్రతీతా న సంయోగవృత్తిత్వ ఉభయత్వ ఏతత్త్రితయధర్మానవచ్ఛిన్నప్రతియోగితైవ గాహనాత్ తద్ధావ సంయోగత్వావచ్ఛిన్నప్రతియో
గితాం తర్కతా వృత్తినిష్ఠా ప్రతియోగితావిశిష్టానవచ్ఛిన్నాభావస్య వృక్షే సత్త్వాత్ స్వరూపాసిద్ధి తాదవస్థ్యమేవేతి యది వయద్ధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితా పదేన యద్ధర్మ
పర్యాప్తప్రతియోగితావచ్ఛేదకతా వివక్షితా తదా స్వరూపాసిద్ధివారకతత్పర్యాప్తినివేశన వ్యభిచారవారక విశేషణామత్రాపి వ్యాప్తౌ దుర్వారమితి చేన్న యద
వచ్ఛేదకతాక ప్రతియోగితాకయావత్వం ప్రతేనత్వం తదవచ్ఛిన్నాభావవాన్ యః స తదవచ్ఛేదకతాక ప్రతియోగితాకాభావవానితి వ్యాప్తౌ తాత్పర్యం కేవలిత్వ తాదా

౨౧

త్తివిశేషణస్యహేతుతావచ్ఛేదకఘటకత్వేవహ్నిర్ధర్మవిశేషణాఘటితం హేతుతావచ్ఛేదకం తదనివేశేవప్రత్యేహేతోః స్వరూపాసిద్ధిరితిదూషణద్వయమత్రనాస్తి స్వరూపసంబంధా
శ్రితకాయాంః ప్రతియోగితాయాంః ప్రతివన్యత్రిభిన్నత్వేన సంయోగత్వావచ్ఛిన్నాయాం యాం ప్రతియోగితా తత్రప్రతియోగితావచ్ఛిన్నాభావస్యైవవృత్తేః సత్వాన్నస్వరూపాసిద్ధ
వకాశః నను సంయోగత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకానాం యది వ్యన్యత్రానవచ్ఛిన్నాభావస్య హేతుతావచ్ఛేదకత్వం తదా తద్ధర్మావచ్ఛిన్నేతి పరిహారాయుక్తమత్రాపి వ తథా వ అభావప్రతి
యోగితావచ్ఛేదకత్వస్య ప్రవేశాన్న వ్యాప్త్యే స్వమంస్వరూపతాలాంభ ఇతి చేన్నయాంయద్ధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాత్వవ్యాపకః నతద్ధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావవానితి
వ్యాప్తౌ తాత్పర్యాత్ వ్యాపకత్వం చ స్వనిష్ఠాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకసంబంధేన తదభావ సంయోగత్వావచ్ఛిన్నప్రప్రతియోగితాసుసరాప్యన్యావవృత్తేనిష్ఠాభావప్రతియో
గితావచ్ఛేదకత్వసత్వేనసంయోగత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాత్వవ్యాపకత్వంవృత్తిత్వమేవేతి నస్వరూపాసిద్ధిః నచసంయోగత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగిత్వన్యత్రానవచ్ఛిన్నాభావానాం
కేవలాన్వయిత్వాత్తాసు వస్తుమాత్రస్యైవ స్వనిష్ఠాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వసంబంధేన సత్వాత్ సంయోగత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితానిష్ఠచ్ఛేదప్రతియోగితానిరూ
పితస్వనిష్ఠాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకతావత్ప్రసిద్ధ్యా తదభావవ్యాపకత్వప్రసిద్ధిః స్వనిష్ఠాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతానిరూపితస్వరూప
సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకయద్ధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితానిష్ఠాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాభావస్యవివక్షితత్వాత్ తథా చ సంయోగత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగి
తానిష్ఠాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాయాంః ప్రసిద్ధాయాః స్వసంబంధాంతరావచ్ఛిన్నాయాంః స్వనిష్ఠాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాప్రతియోగికస్వరూపసంబంధా

ఘటేన సత్వాత్ ఘటతతే ఘటవద్భూప్రతియోగినస్సత్వాత్ తాదృశాన్యతరాభావో న ఘటత్వవిశిష్టసంబంధిని తాదాత్మ్యేన ప్రతియోగిన్యధికరణాభావో భవతీతి
పారిభాషికావచ్ఛేదకత్వం ఘటత్వే వర్తత ఏవ ఏవం కతాసి ధూమవాన్ వహ్నేరిత్యత్రాపి తాదృశాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యద్ధూమవద్ధూమాన్యతరత్వం తదన్యత
రసంబంధేన ధూమత్వవిశిష్టసంబంధినిష్ఠతాదాత్మ్యసంబంధేన ప్రతియోగిష్వధికరణాభావః తత్ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకో భవతీతి ధూమత్వే పారిభాషికావ
చ్ఛేదకత్వోపపత్తిః న చ యత్ర సంయోగేన ధూమస్య సాధ్యతా ధూమవత్సంయోగేన హేతుతా తత్ర పర్వతవద్దైశాన్తర్భావేన వ్యభిచారిణ ఇతి వ్యాప్తిః తత్ర ధూ
మత్వవద్ధూమాన్యతరాభావస్య హేతుసామానాధికరణ్యవిరహేణాలక్షణా ఘటత్వాపత్తేః కింతు ఘటాభావ ఏవ ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకం గగనత్వం భవతీతి యద్ధర్మ
పదేన గగనత్వస్య ధృత్వం చేత్తన్న తయా న పారిభాషికావచ్ఛేదకాప్రసిద్ధిః కేవలతాదాత్మ్యసంబంధేన యద్ధర్మవిశిష్టసంబంధిని తేనైవ సంబంధేన ప్రతియోగిన్యధికరణత్వానివేశే సత్తా
వాన్ జాతేరిత్యత్ర తాదృశాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యద్గగనాతర్ష్యానసత్వవిశిష్టసత్తాత్వం తదవచ్ఛిన్నస్యాపి సత్తాయాః సత్వాత్ తాదాత్మ్యసంబంధేన సత్తాత్వ
విశిష్టసంబంధిని తాదాత్మ్యసంబంధేన ప్రతియోగిన్యధికరణాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వస్య తత్ర అక్షతత్వాత్ యద్ధర్మపదేన సత్తాత్వం ధృత్వం చేత్తన్న త ఇతి
తద్భిన్నత్వస్య సాధ్యతావచ్ఛేదకే సత్వాదవ్యాప్తిః అతస్తాదృశాన్యతరసంబంధేన యద్ధర్మవిశిష్టసంబంధిత్వం నివేశితం తద్భావసత్తాత్వవిశిష్టసంబంధిని గుణే గుణకర్మాన్య
త్వవిశిష్టసత్తాత్వావచ్ఛిన్నస్య తాదాత్మ్యేన సాధ్యతాఘటక అన్యతరసంబంధేనాసంబంధితయా విశిష్టసత్తాత్వే తాదృశాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య సత్వాత్ యద్ధ

22

శ్యేన సాధనతా ఘటత్వ అనన్తర సంబంధేన యత్ప్రవిశిష్ట సంబంధేన ప్రతియోగి వ్యధికరణాభావస్య ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వం వా తు సమానాధికరణాభావ ప్రతియోగితా
నవచ్ఛేదకత్వం తత్త్వం లక్షణార్థః తథా చ కాలో ఘటవాన్ మహాకాలత్వాదిత్యాదౌ వా తు సమానాధికరణాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యద్గగనత్వం తాదాత్మ్య
సంబంధేన యద్గగనత్వవిశిష్ట సంబంధి యద్గగనం తన్నిష్ఠ తాదాత్మ్య సాధ్యతా ఘటక అనన్తర సంబంధేన ప్రతియోగి వ్యధికరణో గగనాభావో న భవతి వహ్ని
వృత్తిత్వం తస్య గగనే నాస్తి గగనస్య సమవేతత్వాభావాత్ అతస్తాదాత్మ్య సంబంధావచ్ఛిన్న గగనాన్యత్వ విశిష్టత్వావచ్ఛిన్నాధికరణతాం గగనే నాస్తి గగనాన్యత్వ
విశిష్టత్వావచ్ఛిన్న సమవాయ సంబంధితాయా అపి విరహాత్ న సు తాదాత్మ్య సాధ్యతా ఘటకానన్తర సంబంధేన యద్ధర్మవిశిష్ట సంబంధిని తాదాత్మ్య సంబంధేన
ప్రతియోగి వ్యధికరణో యో భావస్తత్ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వమేవ నివేశనీయం ప్రతియోగి వ్యధికరణత్వదలే సాధ్యతాఘటక సంబంధ నివేశనస్య
ఫలం నాస్తి న చ వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యత్ర తాదృశాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకం ఘటత్వం అనన్తర సంబంధేన ఘటత్వవిశిష్ట సంబంధిని భూతలే తాదా
త్మ్యేన సంబంధేన ప్రతియోగి వ్యధికరణ ఏవ ఘటాభావస్తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాన్నైవ తత్ర సత్వాదితి ఘటత్వమపి పారిభాషితావచ్ఛేదకం న స్యాదితి వాచ్యం
వా తు సమానాధికరణో భావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యద్ఘటత్వం తదనన్తర సంబంధేన ఘటత్వవిశిష్ట సంబంధిని భూతలే ఘటే వ తాదాత్మ్య
సంబంధేన ప్రతియోగి వ్యధికరణో యో ఘటాభావః తత్ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకం భవతి తాదృశానన్తరాభావ ప్రతియోగి నో ఘటస్య తాదాత్మ్య సంబంధేన

త్వం ఏతదన్యతరసంబంధేన ఘటత్వవిశిష్టస్య సంబంధిని భూతలే ఘటే చ తాదాత్మ్యసంబంధేన ప్రతియోగివ్యధికరణస్యాయో ఘటాభావస్య ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకం భవతి
తాదృశాన్యతరాభావప్రతియోగినో ఘటస్య తాదాత్మ్యసంబంధేన ఘటే న తద్వత్ భూతలే ఘటవద్రూపప్రతియోగినస్సత్త్వాత్ తాదృశాన్యతరాభావేన ఘటత్వవి
శిష్టసంబంధిని తాదాత్మ్యేన ప్రతియోగివ్యధికరణాభావప్రభవతీతి పారిభాషికావచ్ఛేదకత్వం ఘటత్వే। అన్యథా తమేవ వివరీతి తాస్త్వధూమవాన్ వహ్నేరిత్యత్రాపి తాదృశాభా
వప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యద్ధూమవద్ధూమాన్యతరత్వం తదన్యతరసంబంధేన ధూమత్వవిశిష్టసంబంధినిష్ఠ తాదాత్మ్యసంబంధేన ప్రతియోగివ్యధికరణాభావస్య ప్రతియో
గితానవచ్ఛేదకం భవతీతి ధూమత్వే పారిభాషితావచ్ఛేదకత్వోపపత్తిః న చ యత్ర సంయోగేన ధూమస్య సాధ్యతా ధూమవతస్సంయోగేన హేతుతా తత్ర పర్వతవద్ధై-
కాంతభావేన వ్యభిచారిణ్యతివ్యాప్తిః తత్ర ధూమత్వవద్ధూమాన్యతరాభావస్య హేతుసామానాధికరణ్యవిరహేణ లక్ష్యఘటకతయా ఇతి వాచ్యం తత్రాపి వ్యభి
చారనిరూపకాధికరణే భూతపర్వతవద్వైశాఖ్యంతాభావస్యైవ లక్ష్యఘటకతయా సంభవాత్ తాదృశాభావప్రతియోగినశ్చ తాదాత్మ్యసంబంధేన ధూమే ధూమవతి
వసత్వాదితి చేన్న ద్రవ్యత్వాభావవాన్ సత్త్వాదిత్యాదివ్యభిచారిణి ద్రవ్యత్వాభావద్రవ్యత్వాభావవదన్యతరస్య స్వరూపసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావాప్ర
సిద్ధ్యా న లక్ష్యఘటకత్వం ద్రవ్యవృత్త్యభావస్య లక్ష్యఘటకత్వసంభవేపి అన్యతరసంబంధేన ద్రవ్యత్వాభావత్వవిశిష్టసంబంధిని గగనాభావే తాదాత్మ్యేన ద్రవ్యావృత్తేస్స
త్త్వేన తాదాత్మ్యసంబంధేన ప్రతియోగివ్యధికరణో ద్రవ్యావృత్త్యభావః తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్యైవ ద్రవ్యావృత్తిత్వే న తద్వత్ ద్రవ్యత్వాభావత్వే పారిభాషితావచ్ఛే

౨౩

23

స్నపదేన సత్తాత్వస్య ధర్మత్వం తస్య తయోర్న తత్ర దోషః నను తత్రాన్యతరసంబంధేన గుణకర్మాన్యత్వవిశిష్టాభావం హేతుసమానాధికరణమాదాయ సత్తాత్వవిశిష్టస్య సమవా
యేన సంబంధినో గుణే తదవచ్ఛిన్నస్య గుణాన్యతాదాత్మ్యసంబంధేన సత్త్వాద్ద్రవ్యే చ సమవాయేన చ సత్త్వాత్ సత్తాయాం చ తాదృశప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నస్య విశిష్టస్య సత్త్వాదవ్యా
ప్తితాదవస్థ్యమితి వాచ్యం తాదృశసంబంధేన తన్నివేశే తత్రాప్యస్తు పరిహారః షడ్ద్రవ్యం గగనత్వాదిత్యాదౌ గగనాన్యత్వవిశిష్టసాధ్యాభావమాదాయావ్యాప్తివారణాయాన్యతరసం
బంధనివేశస్య ఆవశ్యకత్వాదిత్థం చ ద్రవ్యత్వవిశిష్టసంబంధిగగనే గగనాన్యత్వవిశిష్టస్య అన్యతరసంబంధేనాసంబంధితయా తన్నిష్ఠాన్యతరసంబంధేన ప్రతియోగివ్యధికరణో యో గ
గనాన్యత్వవిశిష్టాభావః తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్యైవ గగనాన్యత్వవైశిష్ట్యేన సత్త్వాత్ వైశిష్ట్యం చ స్వరూపసంబంధేన గగనాన్యత్వాధికరణనిరూపితసమవాయసంబంధా=
వచ్ఛిన్నవృత్తిత్వం తచ్చ గగనే నాస్తి గగనస్య అసమవేతత్వాదతః తాదాత్మ్యేన సంబంధావచ్ఛిన్నగగనాన్యత్వవిశిష్టత్వావచ్ఛిన్నాధికరణతా గగనే నాస్తి గగనాన్యత్వవిశిష్టత్వావచ్ఛి
న్నసమవాయసంబంధితాయా అపి విరహాత్ నను తాదాత్మ్యేన సాధ్యతాఘటకాన్యతరసంబంధేన యత్కించిద్విశిష్టసంబంధిని తాదాత్మ్యేన ప్రతియోగివ్యధికరణో యోऽభావ
స్తత్ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వమేవ నివేశనీయం ప్రతియోగివ్యధికరణత్వాదలే సాధ్యతాఘటకసంబంధనివేశనస్య ఫలం నాస్తి నను వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యత్ర తాదృ
శాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం ఘటత్వం అన్యతరసంబంధేన ఘటత్వవిశిష్టసంబంధిని భూతలే తాదాత్మ్యేన సంబంధేన ప్రతియోగివ్యధికరణ ఏవ ఘటాభావస్తత్ప్రతియో
గితావచ్ఛేదకత్వస్యైవ తత్ర సత్త్వాదితి ఘటత్వమపి పారిభాషికావచ్ఛేదకం న స్యాదితి వాచ్యం హేతుసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యద్ఘటత్వం తద్వ్యదస్యత్వమ

ధూమగగనాభావాన్యతరత్వస్య అఖండతాపి భావేపి అతివ్యాప్తేస్సద్భావాత్ కథం ధూమగగనాన్యతరత్వస్య అఖండోపాధిత్వముక్తం జగదీశేనేతి చేన్న ఏవం సత్రమణాత
త్పురవత్తాసంబంధన్యాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం. యత్కిఞ్చిద్ధర్మవత్తాసంబంధిత్వం తదవచ్ఛిన్నస్యావచ్ఛిన్నత్వవిశిష్టస్య తాదాత్మ్యేన సంబంధిని వహ్నౌ సంయోగేనావచ్ఛిన్నమతివతా
దాత్మ్యేన సత్త్వాత్ వహ్నిత్వస్యాపి యత్కిఞ్చిత్పదేన ధర్తుం శక్యతయా వహ్నిమాన్ ధూమాదిత్యాదిష్వత్రావ్యాప్తిః అతః పంచమసమానాధికరణాభావప్రతియోగితా
యాం సాధ్యతావచ్ఛేదకాంతరిత్త్రభావాన్యవచ్ఛిన్నత్వం నివేశనీయం తథా చ ధూమగగనాభావాన్యతరవాన్ వహ్నిరిత్యత్ర అయోగోలకావృత్త్యభావే పి ధర్తుం శక్యత ఇతి
తదీయప్రతియోగితాయాం అభావావచ్ఛిన్నత్వాత్ న సురూపవాన్ పృథివీత్వాదిత్యత్ర పంచమసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యద్రూపవద్ద్రవ్యాన్యతరత్వం
తస్య రూపవత్త్వవిశిష్టసంబంధిని తాదృశసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగిత్వాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వేన రూపత్వస్యాపి పారిభాషికావచ్ఛేదకత్వవిరహాత్ తథా హి తా
దాత్మ్యసమవాయాన్యతరసంబంధేన ప్రతియోగిత్వాధికరణో న రూపత్వద్రవ్యాన్యతరత్వావచ్ఛిన్నాభావ సమవాయేన రూపత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగిన తాదాత్మ్యేన చ =
పృథివ్యాం ద్రవ్యత్వాత్ ప్రతియోగిన సంబంధితాపాదితి దూషణం దత్తం జగదీశేన అత్ర సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధావృత్తినిరూపిత తాదాత్మ్యేన తదన్యతరసంబంధేన
యద్ధర్మవిశిష్టసంబంధిని తాదృశాన్యతరసంబంధేన ప్రతియోగిత్వాధికరణో యో భావస్తత్ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకం తాదృశాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తద్ధర్మ ఏవ
పారిభాషికావచ్ఛేదక ఇత్యుక్తే తత్రాన తాదృశాభావమాదాయ వ్యాప్తిః తథా హి పంచమసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నస్య తాదృశాన్య

౨౪

24

దకతాయా అనుపపత్తిః ద్రవ్యాన్యసమవేతతావచ్ఛిన్నాభావస్య ప్రతియోగ్యనధికరణత్వవిరహేణాధర్త్రమశతన తత్వాత్ ఏవం విషయితావిశాన్యతర సంబంధేన ఘటాన్యసాధన
తామవర్తాలత్వం హేతుస్తత్ర హేతుసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం గగనత్వం తస్య తాదాత్మ్యసాధ్యతాఘటకాన్యతర సంబంధేన గగనత్వవిశిష్టసంబం
ధిని గగనవిషయకజ్ఞానే తాదాత్మ్యసంబంధేన ప్రతియోగివ్యధికరణాభావాప్రయోగగనాభావత్వప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వమేవేతి గగనత్వస్య పారిభాషితావచ్ఛేదక
తాయా అనుపపత్తిః అతస్తాదాత్మ్యసాధ్యతాఘటకాన్యతరసంబంధేన ప్రతియోగివ్యధికరణత్వప్రవేశః తథా చ గగనవిషయకజ్ఞానే సాధ్యతావచ్ఛేదకఘటితవిషయితాకా
వితాన్యతరసంబంధేన గగనస్య సత్త్వాత్ న గగనాభావో అన్యతరసంబంధేన ప్రతియోగివ్యధికరణోఽఖిలతి కింతు ఘటాద్యభావ ఏవ ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వస్య గగనత్వ
సత్త్వేన తత్ర పారిభాషికావచ్ఛేదకతాయా అనుపపత్తిః నను ధూమగగనాభావాన్యతరస్య యత్ర సంయోగేన సాధ్యతావచ్ఛిన్న వహ్నిత్వ హేతుతా తత్ర సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతియో
గితాకధూమగగనాన్యతరాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం లాఘవాత్ ధూమత్వమేవ తాదృశాన్యతరసంబంధేన అన్యతరత్వవిశిష్టసంబంధిని గగనాభావే న్యతరసంబంధేన ప్ర
తియోగివ్యధికరణో ధూమాభావః తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్యైవ ధూమత్వే సత్త్వేపి హేతుసమానాధికరణో ఽయోగోలకతాసంబంధ్యభావః తత్ప్రతి
యోగితావచ్ఛేదకం యదయోగోలకతాసంబంధిత్వం తదవచ్ఛిన్నస్య గగనాభావే సత్త్వాత్ ధూమవతి చ సంయోగేన సత్త్వాత్ అన్యతరసంబంధేన ప్రతియోగివ్యధికరణో
ఽయోగోలకతాసంబంధ్యభావః కింతు ఘటాద్యభావ ఏవ తత్ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకమయోగోలకతాసంబంధిత్వమితి యద్ధర్మపదేన అన్యతరత్వం ధర్త్యం శక్యత ఇతి

తావదస్య తదీయసంబంధేనావృత్తినిరూపితతాదాత్మ్యస్య సనధారణాం నసంభవతి సత్తాత్వవిశిష్టస్య తేన సంబంధేనావృత్తిరితి నావ్యాప్తిః యద్వదితం కాలికసంబంధేన గగనత్వ
విశిష్టస్య అవృత్తిత్వేపి న తత్ర పారిభాషికావచ్ఛేదకత్వప్రసక్తిరితి వాచ్యం తత్ర గగనస్య విషయతాసంబంధేన సాధ్యతా గగనవిషయకజ్ఞానత్వం హేతుః తత్ర హేతుసమానాధిక
రణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యద్విషయతాసంబంధావచ్ఛిన్నగగనవిషయకజ్ఞానవృత్తిత్వం విశిష్టగగనత్వం తత్ర గగనత్వవిశిష్టస్య తాదృశాన్యతరాంతర్గతావృత్తిని
రూపితతాదాత్మ్యసంబంధేన సంబంధిని గగనే అవృత్తినిరూపితతాదాత్మ్యసంబంధేన ప్రతియోగివ్యధికరణగోమయోఽత్యాద్యభావస్య ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వస్య సత్త్వేన గగనత్వస్యా
పి పారిభాషికావచ్ఛేదకత్వోపపత్తిః ఏవం యత్ర సంయోగేన ద్రవ్యస్య సాధ్యతా గగనత్వం హేతుస్తత్ర విభుద్వయసం యోగానభ్యుపగమేన హేత్వధికరణావృత్త్యభావప్రతియో
గితావచ్ఛేదకం యద్వృత్తిత్వం తద్వద్ద్రవ్యత్వవిశిష్టస్య అవృత్తినిరూపితతాదాత్మ్యేన సంబంధాత్ కాలకాల దిగాత్మసు తేన సంబంధేన ప్రతియోగివ్యధికరణగోనావ్య
త్యభావః కింతు అవృత్తినిరూపితతాదాత్మ్యసంబంధేన ద్రవ్యత్వవిశిష్టసంబంధినాస్కాలే అవృత్తినిరూపితతాదాత్మ్యేన ప్రతియోగివ్యధికరణ ఆత్మాద్యభావః తత్ప్ర
తియోగితానవచ్ఛేదకత్వస్య అవృత్తిత్వరూపతాదృశే సత్తాపదవ్యాప్త్యాన ప్రసక్తేః నవస్వావచ్ఛేదకీభూతసంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్య సామానాధికరణ్యేన తదుభయసంబంధేన ప్ర
తియోగిసంబంధితా విశిష్టం నాన్యయాం యద్ధర్మావచ్ఛిన్నసంబంధితదాశ్రయీభూతయన్నిష్ఠాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వమేవ తత్ర వాచ్యం తథా చ రూపవాన్ ఘ
టత్వాదిత్యత్ర రూపత్వావచ్ఛిన్నాయాః సంబంధితాయాః తదవచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వసత్త్వేపి తదాశ్రయీభూతరూపత్వద్ద్రవ్యాన్యతరనిరూపితవృత్తిత్వవిరహాత్ తాదృశా

25

తరాదేస్తాదృశానన్తరసంబంధేన రూపాదిమతి ఘటాదౌ తాదృశానన్తరసంబంధేనాసత్త్వాత్ తాదృశానన్తరాభావోపి స్వవిశిష్టసంబంధినిష్ఠః తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేద
కత్వస్య తాదృశానన్తరత్వేన సత్త్వాత్ యద్ధర్మపదేన రూపత్వస్య ధర్మాంశత్వేన తయోర్నాతివ్యాప్తిః సంభవతీతి చేన్న శబ్దస్య సమవాయేన యత్ర సాధ్యతా గగనత్వం హేతుః
తత్ర హేతుసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యచ్ఛబ్దత్వం గగనానన్తరత్వం తచ్ఛబ్దత్వవిశిష్టసంబంధిని ఆకాశే తాదృశానన్తరసంబంధేన గగనశబ్దత్వా
నన్తరసంబంధేన ప్రతియోగివ్యధికరణో ఘటాద్యభావ ఏవ తత్ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకమపి భవతీతి యద్ధర్మపదేన శబ్దత్వస్య ధర్మాంశత్వే తయోః తద్భిన్నత్వస్య సాధ్య
తావచ్ఛేదకే సత్త్వాదవ్యాప్తేరాపత్తేః నచ సాధ్యతావచ్ఛేదకతాదాత్మ్యానన్తరసంబంధేన స్వవిశిష్టసంబంధి తత్ర తదనన్తరసంబంధేన ప్రతియోగివ్యధికరణో ఘటాభా
వస్తత్ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వమేవ వివక్షణీయం తథా చ రూపవాన్ పృథివీత్వాత్ శబ్దవాన్ గగనత్వాదిత్యాదౌ వ హేతుసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛే
దకం యత్తాదృశానన్తరత్వం యత్సంబంధేన సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధ ఏవ ధర్మాంశత్వేన తయోర్నత్వవృత్తినిరూపిత తాదాత్మ్యం తథా చ తత్సంబంధేన సాధ్యసంబంధి
ని ఘటే వా అనన్తరీయసంబంధేన ప్రతియోగివ్యధికరణ తాదృశాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య తత్ర సత్త్వాత్ యద్ధర్మపదేన సాధ్యతావచ్ఛేదకస్య గ్రహణే తు మ
శతత్వాదేః తత్రైవాన్ జాతేరిత్యత్ర హేతుసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యద్విశిష్టసత్తాత్వం తస్య సత్తాత్వవిశిష్టస్య అన్తరాన్తర్గతత్వసాధ్యతావచ్ఛేద
కసంబంధేన సంబంధిని గుణాదౌ తేన సంబంధేన ప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రతియోగివ్యధికరణ విశిష్టసత్తాభావః తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్యైవ తత్ర స-

నాని ఘంతేతి తాదృశసంబంధితాశ్రయత్వం కంబుగ్రీవాదిమాన్నేతి భిన్నే న నిష్ఠాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య ఘటత్వే సత్వాత్ యద్ధర్మపదేన కంబుగ్రీవాదిమత్వం ధర్తుం శక్యతే
కింతు ఘటత్వమేవ తద్భిన్నత్వస్య తత్రానపాయాదతస్తాదాత్మ్యసంబంధతావచ్ఛేదకాన్యతరత్వస్య నివేశనం సంబంధితావ్యయోన విఫలం తదా చ కంబుగ్రీవాదిమత్వావచ్ఛిన్నాయా
తాదాత్మ్యసంబంధావచ్ఛిన్నసంబంధితాయా నిరుక్తోభయసంబంధేన ఘటత్వావచ్ఛిన్నతాదాత్మ్యసంబంధావచ్ఛిన్నసంబంధితావిశిష్టైవ సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నసంబంధినిరు
క్తోభయసంబంధేన కంబుగ్రీవాదిమత్వావచ్ఛిన్నసంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నసంబంధితావిశిష్టైవేతి యద్ధర్మపదేన కంబుగ్రీవాదిమత్వస్య ధర్తుం శక్యతయా నాతివ్యాప్తిః ఏవ
న్తు తత్స్వలక్షణాన్యతరసంబంధావచ్ఛిన్నత్వం యద్ధర్మవిశిష్టసంబంధితాయామేవ వివక్షణీయం సమవాయాదితరగాధర్మావచ్ఛిన్నాభావత్వం సప్రతియోగితాదితరగావృత్తిధర్మావచ్ఛి
న్నప్రతియోగితాకాభావత్వం ఘటత్వేన పటాద్యభావస్య సమవాయాదితరగాధర్మావచ్ఛిన్నాభావత్వే నుపపత్తేః నాపి సమవాయాదితరగావృత్తిధర్మావచ్ఛిన్నాభావత్వం స్వత్వస్య అన
నుగతత్వేన ఏకోపాదానే అనేషాం అసంగ్రహాపత్తేః కింతు యత్కించిద్ధర్మవిశిష్టప్రతియోగితాకాభావత్వం యత్కించిద్ధర్మవైశిష్ట్యం చ ఘటవిశిష్టాధికరణతావత్వ
సంబంధేన అధికరణతాయాం స్వవైశిష్ట్యం చ స్వావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వ స్వరూపసంబంధేనావచ్ఛిన్నస్వావచ్ఛేదకసంబంధిత్వనిష్ఠప్రతియోగితాత్వ అభావవద్వృత్తి
త్వసంబంధేనాధికరణతాయాం తు స్వాధికరణావృత్తి ఖెదప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వసంబంధావచ్ఛిన్నస్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాక ప్రతియోగితాకభేదవత్వసంబంధేన స్వాధికరణావృ
త్తిఖెదప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాఘటత సంబంధస్తు స్వరూపఇతి న వ సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నం ఘటత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావే వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావః

షయసంబంధేన అనన్తరాభావీయప్రతియోగిసంబంధితావిశిష్టాన్యతరం వర్తత ఇతి యద్ధర్మవిశిష్టసంబంధినిష్ఠాభావాన్యతరాభావోఽపి భవతి తత్ప్రతియోగితావచ్ఛే
దకత్వస్యైవ వాన్యతరత్వావ్యాపకత్వాదితి యద్ధర్మపదేన సాధ్యతావచ్ఛేదకస్య ధర్మత్వం కత్వతాపత్ సత్త్వవాన్ భూతలే ఇత్యత్ర తు సత్త్వత్వావచ్ఛిన్నాయాః తాదాత్మ్యసంబంధావచ్ఛిన్న
సంబంధితాతస్యాన్యవిశిష్టసత్త్వాభావీయప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నసంబంధితాయా నిరుక్తోభయసంబంధేన సత్త్వేఽపి సత్త్వత్వావచ్ఛిన్నాయాః సమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నా
యాః గుణనిష్ఠాసంబంధితాతస్యాస్వవిశిష్టసత్త్వాభావీయప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నసంబంధితాయాః అవచ్ఛేదకీభూతసమవాయసంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్య సత్త్వేఽపి
అధికరణే భూతలే ప్రసక్తనిరూపితాయాః వృత్తితాతస్యాసిద్ధిరవారితా నిరుక్తోభయసంబంధేన గుణనిష్ఠసత్త్వత్వావచ్ఛిన్నసంబంధితాయామేవ విశిష్టసత్త్వత్వావచ్ఛిన్నసంబంధితావిశి
ష్టాన్యత్వసత్త్వాత్ తదాశ్రయనిష్ఠో యోఽభావః స్వవిశిష్టసత్త్వాభావోఽపి భవతి తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వస్య స్వవిశిష్టసత్త్వత్వే సత్త్వేనావ్యాప్తిః న చైవం సతి ప్రతియోగి
తా సంబంధితావిశిష్టాన్యాయాః యద్ధర్మవిశిష్టసంబంధితా ఇత్యత్ర ప్రతియోగిసంబంధితాయాః యద్ధర్మవిశిష్టసంబంధితాయాః వత్తాదృశాన్యతరసంబంధావచ్ఛిన్నత్వనివే
శనం విఫలమితి వాచ్యం సంయోగేన కంబుగ్రీవాదిమతస్సన్నిధానాత్ప్రసక్తతావ్యాపకత్వం వేంతుసత్త్రాతివ్యాప్తిః తద్వారణాయ సమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం య
ద్ఘటత్వావచ్ఛేదకం తదవచ్ఛిన్నాయాః విషయతాసంబంధావచ్ఛిన్నాయాః సంబంధితాయాః ఘటజ్ఞానత్వావచ్ఛేదకత్వబుద్ధినైవ వర్తతే న తు కంబుగ్రీవాదిమానిత్యాకారకత్వబుద్ధౌ నైవం వ విషయతాసం
బంధావచ్ఛిన్నాయాః కంబుగ్రీవాదిమత్త్వావచ్ఛిన్నసంబంధితాశ్రయావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నత్వస్య సామానాధికరణ్యాదుభయసంబంధేన ప్రతియోగిసంబంధితావిశిష్టా =

త్వం తదేవ పారిభాషికతావచ్ఛేదకమిత్యుక్తౌ జ్ఞానగగనాన్యతరవాన్ ఘటాదౌ ఘటదేయ ప్రతియోగితామాదాయ వ్యాప్తౌ వ అతివ్యాప్తివారణాసంభవాత్ అన్యతరత్వస్యాఖం
డత్వే స్వత్వాదేరపి నప్రతిరితి విచ్ఛిన్నరూపవ్యాం సమవేతత్వచ సమవేతఖన్నా ఘటదోభయాభావదర్వవ్యాప్యత్వాదిత్యాదౌ సమవాయేన సాధ్యతాయాం వ్యభిచారివ్యా
తివ్యాప్తేరితాదృశసాధ్యసన్ ఘటదాప్రసిద్ధ్యా విషయతాయావృత్తేనియమతత్వాత్ తత్సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాత్ తృతీయమితి శోధనః అన్యస్మైత
త్వమ్మిరూపవాన్ పృథివీత్వాదిత్యాదావవ్యాప్తిర్ధర్మ్యశైవ వహ్నిసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వభూతధర్మ్యయజ్ఞర్మసామానాధికరణ్యాంనివేశ్యంతేనైవా
వ్యాప్తివారణాసంభవాత్ తద్ధమేతత్త్వాప   నవరూపత్వద్రవ్యత్వతద్రూపాన్యతరాభావమాదాయావ్యాప్తిరితివాచ్యం యద్ధర్మవాన్ పతత్వస్యావివక్షితత్వాత్
అత్రేదం సమాధానం రూపవాన్ తద్ద్రవ్యనత్వాదిత్యత్ర విషయతాయాం సాధ్యతాయాం రూపతద్భిన్నాన్యతరత్వావచ్ఛిన్నాభావమాదాయావ్యాప్తిః తత్ర హేత్వధి
కరణే అన్యతరవిషయత్వచ్ఛిన్నే అన్యతరాభావస్య ప్రతియోగివ్యధికరణత్వాత్ అన్యతరత్వస్య రూపత్వవ్యాపకత్వాచ్చ తత్త్వాల్పతానగ ఇతి అస్యాపి తత్రాప్య
అన్యతరసంబంధేన ప్రతియోగివ్యధికరణనివేశే సమవాయేన ఘటత్వస్య ప్రమేయస్య సాధ్యతాయాం తాదాత్మ్యేన వహ్న్యావతివ్యాప్తిః జగదీశేన సామా
న్యావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నసాధ్యతావచ్ఛేదకతావచ్ఛిన్నాధికరణత్వసాధ్యతావచ్ఛేదకతాదాత్మ్యేనస్వరసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితావచ్ఛేదకతావచ్ఛిన్నాధికరణత్వవి
ఏతదుభయాభావత్వరూపపారిభాషికప్రతియోగివ్యధికరణస్య మూలోక్తలక్షణే నివేశాత్ సాధ్యతావచ్ఛేదకతాదాత్మ్యసంస్తరే తాపాదికల్పితనిష్కృష్టా

౧౨

27

త్వాపత్తిః తస్యాపి ఘటత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితావిశిష్టత్వాదితి వాచ్యం స్వప్రతియోగిత్వసంబంధతాదాత్మ్యోభయసంబంధేన యత్కించిద్ధర్మవత్త్వస్య వివక్షితత్వాత్ నచైవం సతి సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నఘటాభావాదేరపి పటీయసంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నఘటాభావాత్మకతయా తస్యాపి వ్యధికరణధర్మావచ్ఛిన్నాభావత్వాపత్తిరితి వాచ్యం స్వప్రతియోగిత్వతాదాత్మ్యోభయసంబంధపదేన స్వనిష్ఠానుయోగితాత్వకత అనుయోగిత్వస్య వివక్షితత్వాన్నదోష ఇతి ధ్యేయం కేచిత్తు సాధ్యతావచ్ఛేదకతాదాత్మ్యాన్యతరసంబంధేన యత్స్వవిశిష్టసంబంధితన్నిష్ఠో యః స్వాదృశాన్యతరసంబంధేన ప్రతియోగివ్యధికరణాభావః తత్ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకతత్త్వముక్తలక్షణార్థః ఇత్థం చ ధూమగగనాభావాన్యతరస్య సంయోగేన సాధ్యతాయాం అతివ్యాప్తివారణార్థం తాదృశాన్యతరత్వస్య అఖండోపాధిత్వం స్వకల్పితం తత్ప్రదర్శం సంగచ్ఛతే హేతుసమానాధికరణస్య తాదృశాన్యతరఛేదస్య విషయతాసంబంధావచ్ఛిన్నతాదృశాన్యతరాభావస్యైవ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వమన్యతరత్వమేవ ఏవం చ తాదృశాభావమాదాయాతివ్యాప్తివారణాసంభవాత్ అన్యతరత్వస్య అఖండత్వే తత్ర సంనివేశే ఽసంభవః సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నాభావో న విష్ట ఇతి శంకనం వస్తుతస్తు కల్పే సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధేన ప్రతియోగివైయధికరణ్యస్యైవ నివేశాత్ అత్ర బ్రూమః విశిష్టన గగనాన్యతరవాన నిత్యవిశిష్టనత్వాదిత్యత్రాతివ్యాప్తిః తత్ర హేత్వధికరణే సాధ్యాన్యచ్ఛేదవిషయతాసంబంధావచ్ఛిన్నత్వం తాభావయోరసత్వాదన్యతరత్వస్యాఖండత్వం అవశ్యమేవ స్వీకార్యం అత్ర యాదృశప్రతియోగితావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నాధికరణం హేత్వధికరణం తాదృశప్రతియోగితావచ్ఛేదకం అన్యతరసంబంధేన యద్ధర్మవిశిష్టసంబంధినిష్ఠాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేద

ఘవతి తథమెతస్య తాన్గః ఏతద్రూపవాన్ ఏతత్ప్రసాదిత్యత్రావ్యాప్తిః తత్ర ఘటాభావస్య ప్రతియోగితావచ్ఛేదక ఘటత్వావచ్ఛిన్న తాదృశాన్యతర సంబంధావచ్ఛిన్నా
ధికరణత్వ సాధ్యతావచ్ఛేదక సమవాయసంబంధ ఏతద్రూపత్వావచ్ఛిన్నాధికరణత్వ ఏతదుభయత్వస్య కుత్రాప్యసత్త్వాత్ తద్వ్యద్ధేదస్యాప్రసిద్ధేరుక్తపారిభాషి
కప్రతియోగివైయధికరణ్యానవిశిష్టాభావస్యైవాప్రసిద్ధేరవ్యాప్యవృత్తేరధికరణావృత్తస్య అవ్యాప్యవృత్తితయా తత్సాధనతావ్యాప్తివారణాయ తద్వ్యద్దేదస్యైవ వివక్షితత్వా
త్ కేచిత్తు తత్పుంతనాం అవ్యాప్యవృత్తేరధికరణవృత్తిరవ్యాప్యవృత్తిరితి మతస్యైతావతా రెపాన్తస్యాభావాత్ అత్ర కేచిత్ ఏతాదృశవివక్షణేయ యత్ర స్థలవిశేషే పాత్వధికరణా
ఛిన్నం సర్వసాధ్యతావచ్ఛేదక సంబంధేన పాత్వధికరణావర్తతే తత్ర తాదాత్మ్యేన పాత్వధికరణాదేపాత్వధికరణే సత్త్వాత్ ప్రతియోగివ్యధికరణాభావాప్రసిద్ధ్యా వ్యాప్తి
రతః ప్రత్యుతే పాత్వధికరణాభావమాదాయ వ్యాప్తస్యాభావాత్ తథాహి తాత్విత ఛెదియమహానత్వావచ్ఛిన్న ప్రతియోగిత్వ ఏతదన్యతర సంబంధేన సాధ్యతావచ్ఛేద
కావచ్ఛిన్నాధికరణత్వస్య సాధ్యతావచ్ఛేదక తాదాత్మ్యాన్యతర సంబంధావచ్ఛిన్న గగనత్వావచ్ఛిన్నాధికరణత్వస్య గగనాద్యభావస్య ధర్మ్యంశే తస్య తావత్ ఏవం మహాకాలాభావా
పి ధర్మ్యంశే తస్య తేతస్యాపి ప్రతియోగితావచ్ఛేదకా మహాకాలత్వావచ్ఛిన్న తాదృశాన్యతర సంబంధావచ్ఛిన్నాధికరణత్వ సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న తాదృభయత్వాదభావా
ప్రసిద్ధ్యా అవ్యాప్త్యాపత్తేః ప్రత్యుతే తు మహాకాలాభావ ఏవ లక్షణఘటక ఇతి ప్రాహుః ॥ శ్రీ తత్పూర్ణామస్తు ॥

चंद्रनारायणीसिद्धान्तलक्षण २८

[illegible]

[illegible]